

Muzejní noviny

Číslo 22 (2002/2)

Okresní muzeum a galerie v Jičíně

cena 20,- Kč

Dobrovodské zelí se rozváží do světa a všude šíří jeho slávu. Snímek byl pořízen za 1. světové války v roce 1916.

Dobrá Voda u Hořic

PŘEČTĚTE SI:

- Obec Dobrá Voda
- Archeologie
- Osobnosti - Příroda
- Poustevník v Libosadě
- Buvova cikoriárna
- K historii jičínských nevěstinců
- Nová expozice jičínského muzea

Nejstarší zprávy

První písemná zmínka o Dobré Vodě (Dobrewodye) pochází z roku 1395, je datována zprávou z 10. září 1395 (v pátek po Narození P. Marie), která charakterizuje dobu nastalou po smrti Rubína z Třebnouševse. Po jeho smrti byly jeho statky v Třebnouševsi, Dobré Vodě, Stračově, Nové Vsi, Jeřicích, Březovicích, Čermotících prohlášeny za odumrtý spadlou na krále Václava IV., který je vymáhal. Proti královskému právu vystoupili různí odpůrci jako Tas a Bucek z Třebnouševse, Václav z Jeřic, Beneš z Krčina řečený z Risemburku. Nakonec byla všechna práva dána králem

Petru řečenému z Rašina (dicto Rassien), který tak držel statky v Třebnouševsi, Jeřicích, Dobré Vodě, poplužní dvůr ve Stračově a dědičné právo v Nové Vsi.

O dva roky později je Dobrá Voda (Dobrawoda) zmiňována v souvislosti s kostelem v Chomuticích. Václav z Radče, děkan u Sv. Apolináře v Praze, a jeho sourozenci Přech (Prziecho), farář v Chomuticích, Albert a jejich sestra Bětko obdařili platy kapli sv. Markéty při farním kostele v Chomuticích. V této souvislosti je zmiňován lán pozemku v Dobré Vodě, který dříve držel Vaníček (Wanczek), po jehož smrti zde zůstaly jeho děti. Na tomto statku byl vykázan zmíněný kapli vedle

platy ve Třtěnici jako nadace roční plat 106 grošů.

Roku 1415 se objevují jména pánů z Dobré Vody na Listě pánů Českých a Moravských do Kostnice z 2. září 1415, kterým protestovali proti upálení Mistra Jana Husa a zatčení Mistra Jeronýma Pražského. Mladota, Zdislav a Bartoloměj z Dobré Vody přivěsili vedle mnohých jiných své pečeti k tomuto stížnému listu.

Rod Králů z Dobré Vody

Koncem 15. a počátkem 16. století měl Dobrou Vodu v držení rod Králů. Z tohoto českého vladického rodu pocházel Mikuláš Král z Dobré Vody, který roku

1448 dobýval Prahu ve vojsku Jiřího z Poděbrad. Jeho potomci sídlili na drobných statcích v okolí Hořic. K roku 1478 je zmiňován Jan Král z Dobré Vody. Po něm statek Dobrou Vodu drželi jeho dva synové Jan a Václav. Na tomto statku měla jejich sestra Dorota zapsané věno, které bylo po její smrti prohlášeno za královskou odúmrť. Král Vladislav Jagellonský dal svou listinou vydanou v Budíně v neděli na den hodů svatě Trojice (18. května) roku 1505 Dorotino věno Janu Rašinovi z Řisemburku.

V 16. století vystupovaly Horní a Dolní Dobrá Voda již jako oddělené držby těchto bratrů, Jana a Václava z Dobré Vody (Dobrawuda). Dobrá Voda byla v držení několika osob najednou, které své díly dále prodávaly, postupovaly a odkazovaly. Pojmenování Hořeni a Dolení pochází z pozdější doby.

Dobrá Voda Dolení

Držitelkou Dolní Dobré Vody se stala Markéta (dcera Jana nebo Václava), která držela tvrz, poplužní dvůr a celou ves Dobrou Vodu (Vůdu) Dolejší. Toto zboží bylo pravděpodobně ještě před shořením desek zemských roku 1541 v Praze prodáno Janu Zlivskému z Labouně. V letech 1546/1547 získal statky Tobiáš Bucký z Warnsdorfu na Starých Bucích.

Na počátku 50. let 16. století získala Dolejší Dobrou Vůdu Benigna z Jandorfu, manželka Jana Silvara z Pilinkova na Vlčicích, jako vyrovnání dluhu dcerami Tobiáše Buckého z Warnsdorfu. Roku 1552 byla dalším převodem Dolní Dobrá Voda převedena na jmenovaného manžela Jana Silvara z Pilinkova. Tak přešla Dolní Dobrá Voda do držení rodu Silvárů, kteří drželi Třebnouševy.

Tvrz a ves Třebnouševy s poplužním dvorem, vsí Ostrov, díl Dobré Vody, Libonice a Lhotu se dvorem Rašinským zakoupil 13. ledna roku 1623 za 21000 kop míš. Albrecht z Valdštejna. Tyto statky byly 29. ledna 1624 postoupeny jako léno frýdlantské Jeronýmovi Bukovskému. Po jeho smrti ponechal Albrecht z Valdštejna jeho manželku a dvě dcery v užívání tohoto stat-

ku. Roku 1630 bylo toto manství potvrzeno císařem Ferdinandem Petru Adolfovi von Schönkirchen, který toto právo převedl roku 1637 na Oktavii hraběnku Strozii von Schrattenthal. Po ní nabyl dotčeného práva její syn Petr hrabě Strozii, kterému císař Leopold statek z manství propustil a r. 1661 vložil v desky zemské.

Dobrá Voda Hořeni

Další generaci Králů z Dobré Vody byli Hynek, Mikuláš a Jiřík, z nichž poslední jmenovaný dal roku 1544 zapsat na tvrz a poplužní dvůr v Horní Dobré Vodě své manželce Kateřině z Probluze věno 250 kop grošů. Jeho bratr Mikuláš držel Chlum

smrti v r. 1608 získal tvrz a ves Horní Dobrou Vodu, ves Chlum s ovčínem Jan Král z Dobré Vody.

Jan Král z Dobré Vody přistoupil na stranu českých stavů bojujících proti habsburskému centralismu, podpořil sňatek stavů o svržení krále Ferdinanda II. a zvolení Fridricha Falckého českým králem. Pro toto provinění byl odsouzen 9. listopadu 1622 k manství. Snažil se, aby mu jeho statky, které odhadl na 3 000 kop. míš., byly ponechány v dědičné držbě, za což by do královské komory složil 1000 kop míš., ale neúspěšně. Proto musel přijmout léno na svůj statek, tvrz a poplužní dvůr v Dolejších Plotištích s pěti chalupami. Jeho druhý statek Dobrá Voda, tj. tvrz a ves Dobrá

Dne 8. srpna 1671 vložil Pertold Záruba z Hustiřan do desek zemských prodej Horní Dobré Vody Vítu Nattermannovi a sice s pivovarem, sladovnou, pálenkou, krčmou, kovárnou a dvěma dvory a vsí Chlumem (též s krčmou, pálenkou a ovčínem) za 19.200 zl. Ten o tři roky později prodal vše Barboře Loubské z Lub, rozené ze Svárova.

Situace po skončení třicetileté války

Situaci po skončení třicetileté války nejlépe dokládá soupis zemědělských usedlostí a půdy z roku 1654 zvaný berní rula. Vznikla šest let po skončení války a sloužila k vyměřování berní (dani).

Dobrá Voda - celkový pohled

a díl Horní Dobré Vody. Hynek velmi brzy zemřel, jeho syna Václava zastupoval do roku 1555 jako poručník strýc Mikuláš. Roku 1557 postoupil Václav svůj díl Horní Dobré Vody a ves Chlum za tvrz a ves Černin Václavu Sadovskému ze Sloupna.

Václav Sadovský zemřel 28. ledna 1586. Majetek zdědila jeho žena Beatrice, rodem ze Silberstein, která se později provdala za Bohuslava Kríneckého z Ronova a roku 1587 prodala tvrz, dvůr a ves Horní Dobrou Vodu Janu Kopidlanskému z Kopidlna a na Černině. Ten zakoupil také díl Mikulášův, tj. poplužní dvůr, půl krčmy, kus role u Vyželce a louku u Březovic. V této souvislosti se také podotýká, že se dvorem byli koupeni i dva sedláci a dva chalupníci s dětmi a jejich živnostmi.

Jan Kopidlanský držel tyto statky do roku 1596, kdy je opět prodal Beatricii Krínecké z Ronova, rozené Silberstein. Po její

Voda, a ves Chlum s dvěma poplužními dvory, v němž mu náležel sedmý díl, ostatních šest jeho dětem, zakoupil Albrecht z Valdštejna. Roku 1624 získal Valdštejn šest dílů za 12 429 kop míš., Jan Král mu roku 1628 rovněž postoupil svůj sedmý díl. Poté Valdštejn ponechal v užívání tento statek, přenesený jako léno frýdlantské, Královým dětem. Zaplatil jim pouze 1.080 zl. z 12.429 kop míš. Proto také zůstaly po Valdštejnově smrti dcery Jana Krále v držení celého statku, který jim byl 13. října 1642 po odvedení 500 zl. do královské komory propuštěn z frýdlantského manství a dědičně ponechán. Od nich poté 18. října 1642 zakoupila statek Kateřina, hraběnka z Valdštejna, rozená Krínecká.

V druhém polovině 40. let se vlastníkem Horní Dobré Vody, tvrze, dvora, vsí a Chlumu stal Pertold Záruba z Hustiřan, jako jeden z dědiců po svém otci Hertvikovi Zárubovi z Hustiřan.

Dobrá Voda, jejímž majitelem byl Pertold Záruba z Hustiřan, patřila společně se vsí Chlumem a Mokrovousy ke statku Dobrá Voda a Mokrovousy. V Dobré Vodě bylo tehdy šest chalupníků: Vondřej Kotčího, Jiřík Havíř, Michla Ekrth, Jan a Jiřík Rumel a Martin Kolínský. Celkem chovaly tyto usedlosti 16 krav, 9 kusů jalového dobytka a 3 prasata. Vedle těchto statků zde byla tři pustá a rozbořená stavení - Kolínkovské, Khynďlovské a Jiřenkovské. Celková plocha obdělávané půdy byla 47 kop záhonů, pustek bylo 17, 2 kop záhonů.

V berní rule je ještě zaznamenána jedna část Dobré Vody, díl panství Hořického, které náleželo do panství Hořice a Třebchovic Petra Stroziiho. K roku 1654 zde byla jediná selská usedlost, kterou obhospodařovala Lidmila Sládková. Celková plocha obdělávané půdy zde činila 4, 32 kop záhonů, které náležely této usedlosti.

Spojení Horní a Dolní Dobré Vody

Roku 1685 se majitelkou Horní Dobré Vody a Chlumu stala Marie Kateřina, hraběnka Strozzi, rozená Khevenhüller. Protože již vlastnila i zbytek obce, byly opět sloučeny obě části Dobré Vody.

Statky získané i se dvorem v Mlázovicích byly závětí ze dne 12. prosince 1702 odkázány nadaci zřízené manželem Marie Kateřiny Petrem hrabětem Strozzi (Graf Strozzi'sche Foundation zu Hofitz). Po smrti Kateřiny Strozzi 1. ledna 1714 vešel jako titulární dědic v držení jménem Strozziiovské nadace pražský arcibiskup a od té doby zůstaly obě Dobré Vody spojeny s panstvím Hořickým.

Tereziánský katastr

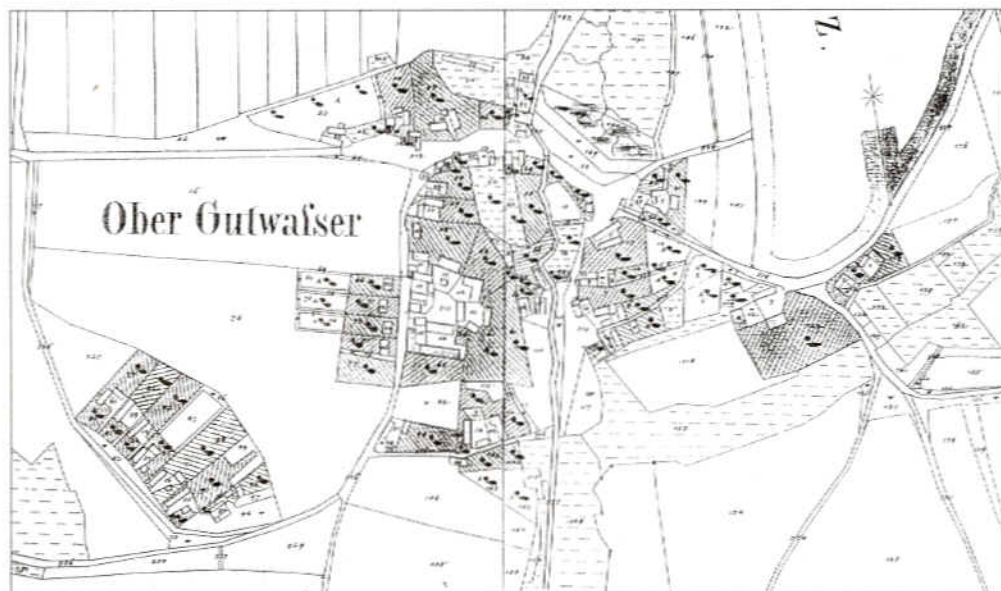
Druhou polovinu 18. století nejlépe charakterizuje Tereziánský katastr, jehož definitivní verze pochází z roku 1757. Dobrá Voda tehdy náležela k panství Hořice, Velká Třebnoušev a Dobrá Voda.

V Dolní Dobré Vodě bylo 26 hospodářů. Devět z nich byli bezzemci a domkáři, kteří měli polí a zahrad do 1 strychu, 8 z nich patřilo k chalupníkům (5,1 až 15 str.), čtyři obhospodařovali pole v rozloze 1,1 až 5 str. Pole v rozloze 15, 1 až 30 str. a 30, 1 až 60 str. měl vždy

jeden hospodář. Velcí sedláci (přes 60 strychů) zde byli tři, ti vykonávali tři dny tříspřežní koňské roboty. Jeden hospodář v obci měl tři dny roboty s dvou-

chů) vykonával dva dny roboty s koňským dvouspřežím, ruční robotu mělo 9 poddaných tři dny a 10 dva dny v týdnu. Zde katastr uvádí kováře, koláře,

a soudní okres Hořice společně se soudním okresem Nechanice byl podroben pravomoci okresního hejmanství v Hradci Králové. Vyhláškou ministerstva

Horní Dobrá Voda na mapě stabilního katastru z roku 1842. Originál uložen v Ústředním archivu zeměměřictví a katastru Zeměměřického úřadu, Praha

spřežním koňským potahem, ruční robotu mělo 12 poddaných 3 dny a 2 dva dny v týdnu. V obci byl jeden tkadlec, dva ševci, kteří ale v této době již své řemeslo neprovozovali, jeden mlynář na panském mlýně o jednom kole na nestálé vodě a dva podruzi.

V Horní Dobré Vodě bylo pouze 15 hospodářů, z nichž nejvíce (10) patřilo do skupiny chalupníků (5,1 až 15 strychů). Jeden větší sedlák (30,1 - 60 stry-

chů) vykonával dva dny roboty s koňským dvouspřežím, ruční robotu mělo 9 poddaných tři dny a 10 dva dny v týdnu. Zde katastr uvádí kováře, koláře,

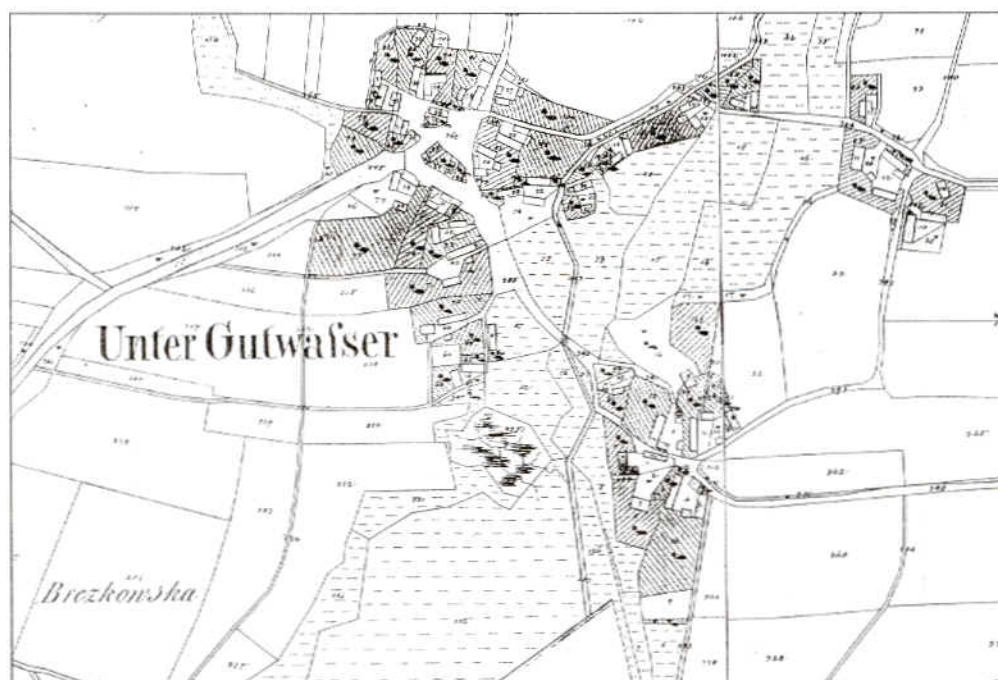
Správní začlenění obcí do druhé světové války

Dolní a Horní Dobrá Voda patřily roku 1850 k hořickému okresu. Dne 31. srpna 1868 byl zrušen okresní úřad v Hořicích

vnitř z 2. září 1903 bylo zřízeno s účinností od 1. října 1903 okresní hejmanství v Nové Pace pro soudní okres Hořice a Nová Paka, která byla vyčleněna z obvodu okresního hejmanství v Jičíně. V roce 1910 byla pro soudní okres Hořice zřízena v Hořicích politická expozitura okresního hejmanství v Nové Pace, která zanikla roku 1928. S účinností od 1. října 1935 byl zřízen v Hořicích okresní úřad a soudní okres Hořice byl vyloučen z pravomoci okresního úřadu v Nové Pace. Okresní úřad byl zrušen 1. června 1942 a obce jeho obvodu byly včleněny do obvodu okresního úřadu ve Dvoře Králové nad Labem. Tato opatření pozbyla platnosti restitučním dekretem prezidenta republiky číslo 78/1945 Sb., kterým byl obnoven právní stav k 29. 9. 1938.

Škola

O prvních počátcích školy se zmiňuje školní kronika v Dolní Dobré Vodě založená r. 1871. Vyučovat se zde začalo na přelomu 18. a 19. století, kdy se učilo v tzv. škole pokoutní, jejíž umístění se velmi často měnilo. Tento stav trval až do roku 1854. Horní Dobrá Voda a část Dolní Dobré Vody až po Chlumský potok byly přiškole-

Dolní Dobrá Voda na mapě stabilního katastru z roku 1842. Originál uložen v Ústředním archivu zeměměřictví a katastru Zeměměřického úřadu, Praha

Stará škola

Foto: Archiv Městského muzea v Hořicích

ny k Hořicím. Druhá část této obce, po levém břehu potoka, a Bašnice byly přiřkoleny k jednotřídní škole v Milovicích.

Roku 1865 byla v Dolní Dobré Vodě postavena nákladem obce jednotřídní škola, ve které se již následujícího roku začalo učit. Než však byla budova odevzdána svým účelům, byla obsazena pruskými vojáky, kteří po neúspěšné bitvě u Jičína 29. června 1866 (prusko - rakouská válka) obsadili nejenom samotný Jičín, ale i další místa.

Obec Dolní Dobrá Voda vykonávala své patronátní právo až do roku 1870. Dne 7. prosince 1869 převzala školu do své správy c. k. okresní školní rada v Hradci Králové.

1000 zl. na stavbu školy. Nové patro bylo přistavěno roku 1873. Ve dvou třídách se začalo vyučovat 1. května 1874. Roku 1881 byla podána žádost o další rozšíření zdejší školy, tentokrát na školu trojtřídní. Roku 1882 navštěvovalo školu již 196 dětí. Tato žádost byla povolena. Bašnická obec již ale na stavbu nové třídy nepřispěla, protože se snažila o zřízení jednotřídní školy přímo v Bašnicích. Přesto byla ve školním roce 1882/1883 škola přeměněna na trojtřídní.

Se zdejší školou je spojena i osoba spisovatele Eduarda Štorcha, který zde vyučoval v roce 1898.

Roku 1910 zažádala Bašnice o opětné odškolení ze zdejší školní obce a zřízení samostatné jed-

lič obci. C. k. zemská školní rada vyhlásila 26. dubna 1912 vyškolení celé politické obce Bašnice ze školní obce Dolní Dobrá Voda. Po otevření této školy byla dobrovodská škola redukována, byla zrušena zdejší třetí školní třída.

Ve třicátých letech se opět objevovaly snahy o vybudování nové školní budovy. Roku 1937 se započalo s její stavbou. Dolní i Horní Dobrá Voda zakoupily společně pozemek pro novou budovu, která byla vystavěna podle návrhu stavitele Miroslava Vrabce z Hořic, jemuž byla společně s Josefem Pou-

byla činnost opětne obnovena.

Ochotníci účinkovali v nejrozličnějších hostincích, v Dolní Dobré Vodě u Brádlů, u Jarošů, v Horní Dobré Vodě zase u Stuchlíků a v létě na zahradě hostince u Slámů. Divadlo provozovali Sokol, děti, mládež a hasiči, ale také divadelní odbor Hospodářsko - čtenářského spolku Rieger v Dolní Dobré Vodě.

V roce 1886 vzniklo devět samostatných vodních družstev (1. Chlum - Dobrá Voda, 2. Hořice - Bílsko, 3. Chvalina - Dobrá Voda, 4. Holovousy - Bašnice, 5. Rašín - Milovice, 6. Bašnice - Pšánky, 7. Mlázovice - Lhota

Pohlednice ze širky Ing. Karla Čermáka

rem stavba zadána. Škola byla slavnostně otevřena veřejnosti 5. června 1938.

Spolkový a družstevní život do 2. světové války

Spolkový život byl od druhé poloviny 19. století v Horní i Dolní Dobré Vodě velmi čilý. Vystupovaly zde vedle sebe spolky nejrozličnějšího zaměření.

Nejstarší zápis o ochotnickém divadle v Dolní Dobré Vodě je z 22. dubna 1867, kdy místní ochotníci sehráli hru Štědrý den.

V Horní Dobré Vodě se divadlo začalo poprvé hrát 1. září roku 1895 v hostinci u Stuchlíků na jevišti vypůjčeném z Dolní Dobré Vody. Druhé představení proběhlo již na jevišti vlastním. V prvním desetiletí divadelní činnosti se zde hrávalo až sedmkrát ročně. V r. 1909 bylo zakoupeno nové jeviště, protože Stuchlíkův hostinec byl značně rozšířen. Výtěžek her byl roku 1924 použit na stavbu pomníku padlým v první světové válce. Postupně začala divadelní činnost ochabovat, až byla zastavena úplně. Roku 1935

Šárovceva, 8. Mlázovice - Újezd Svatojánský, 9. Domoslavice - Obora - Ohnišťany), což čítalo celkem 800 členů. Práce trvaly sedm let (1888 - 1895) a byly prováděny ve vlastní režii.

Roku 1897 bylo ustanoveno honební společenstvo pod jménem Honitba. Zapsáno bylo 21 členů a zápisné činilo 1 zl. r. č. (rakouského čísla).

Dne 4. 2. 1900 byl v hostinci u Fikarů založen Spořitelna a záložní spolek pro Horní a Dolní Dobrou Vodu, zapsalo se tehdy šestnáct členů, zápisné bylo 2 koruny. Činnost spolku započala 15. dubna, prvním předsedou se stal Josef Dušek, rolník z Dol. Dobré Vody. R. 1930 byla dokončena stavba budovy Kampeličky.

Na jaře r. 1902 vznikl v Dolní Dobré Vodě Sbor dobrovolných hasičů. 13. července téhož roku jim byla obecním úřadem slavnostně odevzdána nová stříkačka, pro kterou byla na návis před domem čp. 31 postavena hasičská zbrojnice. V květnu 1933 prodal hasičský sbor z Dolní Dobré Vody ruční čtyřkolovou stříkačku za 4000 Kč nově založenému hasičskému sboru v Hor-

Nová škola. Pohlednice nakl. Jul. Dreslera, Dolní Dobrá Voda

Počátkem školního roku 1871/1872 byla ke zdejší škole přiřkolena z Milovic obec Bašnice a z Hořic obec Horní Dobrá Voda. Přiřkolením obou obcí navštěvovalo jednotřídku 130 žáků, a tak c. k. okresní školní rada v Hradci Králové vyhověla místní školní radě, aby byla na obecní náklad přistavěna druhá třída. Obě obce navíc získaly

notřídní školy. Komisionelní ohledání školy stanovilo velmi přísný soud nad stavem školní budovy, proto také bylo v zasedání místní školní rady 3. prosince 1910 rozhodnuto postavit novou školní budovu. Stavbu nové školy přerušili bašničtí poslanci, kteří protestovali u c. k. zemské školní rady a vymohli si vystavění vlastní školy v je-

ni Dobré Vodě. Již v předchozím roce si totiž zakoupil stříkačku motorovou. Roku 1936 byla i v Horní Dobré Vodě zakoupena nová motorová stříkačka s novými hadicemi za 29 200 Kč.

Po dlouhém uvažování bylo rozhodnuto, aby se obě obce připojily k elektrárenskému svazu v Hradci Králové. Dne 24. dubna 1921 byla v Horní i Dolní Dobré Vodě zavedena elektřina. Nový spolek nesl název Hospodářské strojní družstvo pro rozvod a upotřebení elektrické síly v hospodářství a živnostech, zapsané společenstvo s ručením omezeným v Dolní Dobré Vodě. V květnu roku 1929 začal pořizovat hradecký svaz sekundární síť pro zdejší obec.

Roku 1927 bylo po přípravných pracích předchozích let ustaveno Meliorační družstvo pro Dolní a Horní Dobrou Vodu.

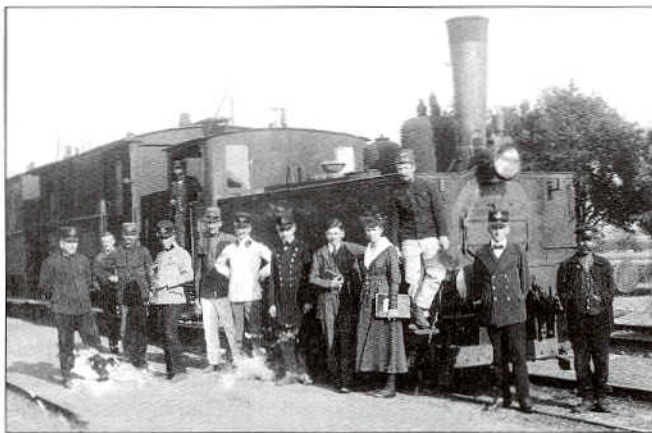
Dne 28. února 1932 se konala ustavující valná hromada Národní jednoty střelecké, která měla 32 členů z Horní i Dolní Dobré Vody, Bašnice a Bílka. Prvním starostou byl zvolen Vratislav Ludvík z Bašnice. Členové se v neděli cvičili ve střelbě na zahradě u Jarošů v čp. 18. Spolek vlastnil dvě vzduchovky.

Dne 18. ledna 1933 se u Jarošů konala ustavující valná hromada Tělocvičné jednoty Sokol v Horní a Dolní Dobré Vodě. Starostou byl zvolen František Fikar z Horní Dobré Vody. V únoru začala u Jarošů sokolská cvičení na přivezeném nářadí. Kromě cvičení pořádal Sokol besídky, přednášky, ale i divadlo. V době svého vzniku měla jednotka za členy 24 mužů, 20 žen, 13 dorostenců, 18 dorostenek, 35 žáků a 20 žaček.

Železnice, pošta

V dubnu roku 1881 se začala stavět dráha z Ostroměře přes Dolní Dobrou Vodu do Hořic a Hradce Králové. Dne 1. listopadu navečer téhož roku přijela po této dráze první parní lokomotiva a druhý den jel ozdobený vlak s hosty z Hořic do Ostroměře a zpět.

V roce 1914 byla v Dolní Dobré Vodě povolena pošta, pro kterou se postavila nová budova u nádraží a pod ní spadaly ještě obce Horní Dobrá Voda, Bašnice a Sukorady.

První lokomotiva Sadová - Hořice 1881. Nádražní zřízení

Obyvatelstvo na přelomu 19. a 20. století

Dne 31. prosince roku 1890 proběhlo sčítání lidu a domácností užitkových zvířat. Dolní Dobrá Voda měla tehdy 52 čísel

ských podniků. V Dolní Dobré Vodě byly tohoto roku 52 rolnické, 22 živnostenské a 2 stavební podniky; v Horní Dobré Vodě se napočítalo 68 rolnických, 16 živnostenských a 1 stavební podnik.

Pavličkova plečka sestavená roku 1879 v Dobré Vodě, oceněná téhož roku na výstavě v Hořicích

popisných (z toho 51 obydlí) a 414 obyvatel - katolíků (199 mužů a 215 žen). Číst a psát ovládalo 158 mužů a 168 žen, pouze číst dovedlo šest obyvatel, a číst ani psát neumělo 82 lidí, z toho bylo 78 malých dětí. Horní Dobrá Voda měla tehdy 360 obyvatel a 63 domů.

Dne 31. prosince roku 1900 se konalo nové sčítání obyvatelstva. V Dolní Dobré Vodě žilo o 26 obyvatel méně než při předchozím sčítání. Z toho bylo 387 katolíků a jeden evangelík. Sčítání si opět všímalo i gramotnosti obyvatelstva: číst a psát umělo tehdy v obci 147 mužů a 179 žen, 2 muži a 1 žena znali pouze čtení (zbylých 59 školou ještě nenavštěvovalo). Domovních čísel bylo 53, z nich čísla 6 a 14 vyhořela a nebyla zatím obnovena. Horní Dobrá Voda měla tehdy 366 obyvatel a 62 domů.

Roku 1902 bylo stanoveno sčítání rolnických a živnosten-

Válečné události s sebou přinesly také rekvizice. Soupisy zásob obilí a moučných výrobků po domácnostech vedli řídící učitel Erdman Jebavý a starosta obce František Dušek.

Dne 18. listopadu 1914 bylo do Horní Dobré Vody dopraveno patnáct haličských uprchlíků, kteří byli válečnými událostmi připraveni o svůj domov a majetek. Roku 1916 jich sem přibýlo 72, z nichž většina byli židé. Postupně byli rozděleni po okolních obcích a v Dobré Vodě jich zbylo pouze deset.

Dne 7. 3. 1918 byl v Horní Dobré Vodě odebrán zvonek. ".....mnohého nás napadlo, že snad ty zvony letos Rakousku a Německu odzvoní" (Kronika HDV). Stejný osud měl i zvonek v Dolní Dobré Vodě.

Drobné živnosti a řemesla

Na začátku 20. století působila v Horní i Dolní Dobré Vodě řada hostinců. Karel Dolejš, Anna Slámová, Anna Zámečníková provozovali svou živnost v Dolní Dobré Vodě, Alois Sláma a František Stuchlík v Horní Dobré Vodě. A. Slámová vedla kromě toho i krám stejně jako Fr. Manych. Řezník byl v Dobré Vodě jeden - František Cald (Dolní), podobně jako pekař - Robert Němec (Horní), který byl ale především mlynářem. V Dolní Dobré Vodě patřil mlýn v této době Oldřichu Jezberovi. V obou obcích byli celkem dva koláři, dva kováři, tři truhláři, jeden bednář, čtyři obuvníci a jeden krejčí.

K roku 1930 uvádí Obecní kronika Dolní Dobré Vody, že v obci působili pekař a obchod-

1. světová válka

Již 30. července 1914 probíhal v Hořicích po několik dní odvod koní pro celý hořický okres. Jen z Hor. Dobré Vody bylo odebráno 12 koní. V době začínajících žní to způsobilo velké problémy a lidé museli často přikročit k zapřahání hovězího dobytka.

Podzimní sezóna odvozu zelí v 1. světové válce

Stará škola

Foto: Archiv Městského muzea v Hořicích

ny k Hořicím. Druhá část této obce, po levém břehu potoka, a Bašnice byly přiškoleny k jednotřídní škole v Milovicích.

Roku 1865 byla v Dolní Dobré Vodě postavena nákladem obce jednotřídní škola, ve které se již následujícího roku začalo učit. Než však byla budova odevzdána svým účelům, byla obsazena pruskými vojáky, kteří po neúspěšné bitvě u Jičína 29. června 1866 (prusko - rakouská válka) obsadili nejenom samotný Jičín, ale i další místa.

Obec Dolní Dobrá Voda vykonávala své patronátní právo až do roku 1870. Dne 7. prosince 1869 převzala školu do své správy c. k. okresní školní rada v Hradci Králové.

1000 zl. na stavbu školy. Nové patro bylo přistavěno roku 1873. Ve dvou třídách se začalo vyučovat 1. května 1874. Roku 1881 byla podána žádost o další rozšíření zdejší školy, tentokrát na školu trojtřídní. Roku 1882 navštěvovalo školu již 196 dětí. Tato žádost byla povolena. Bašnická obec již ale na stavbu nové třídy nepřispěla, protože se snažila o zřízení jednotřídní školy přímo v Bašnicích. Přesto byla ve školním roce 1882/1883 škola přeměněna na trojtřídní.

Se zdejší školou je spojena i osoba spisovatele Eduarda Štorcha, který zde vyučoval v roce 1898.

Roku 1910 zažádala Bašnice o opětovné odškolení ze zdejší školní obce a zřízení samostatné jed-

notřídní školy. C. k. zemská školní rada vyhlásila 26. dubna 1912 vyškolení celé politické obce Bašnice ze školní obce Dolní Dobrá Voda. Po otevření této školy byla dobrovodská škola redukována, byla zrušena zdejší třetí školní třída.

Ve třicátých letech se opět objevovaly snahy o vybudování nové školní budovy. Roku 1937 se započalo s její stavbou. Dolní i Horní Dobrá Voda zakoupily společně pozemek pro novou budovu, která byla vystavěna podle návrhu stavitele Miroslava Vrabce z Hořic, jemuž byla společně s Josefem Pou-

byla činnost opět obnovena.

Ochotníci účinkovali v nej-různějších hostincích, v Dolní Dobré Vodě u Brádlů, u Jarošů, v Horní Dobré Vodě zase u Stuchlíků a v létě na zahrádě hostince u Slámů. Divadlo provozovali Sokol, děti, mládež a hasiči, ale také divadelní odbor Hospodářsko - čtenářského spolku Rieger v Dolní Dobré Vodě.

V roce 1886 vzniklo devět samostatných vodních družstev (1. Chlum - Dobrá Voda, 2. Hořice - Bilsko, 3. Chvalina - Dobrá Voda, 4. Holovousy - Bašnice, 5. Rašín - Milovice, 6. Bašnice - Pšánky, 7. Mlázovice - Lhota

Pohlednice ze sbírky Ing. Karla Čermáka

rem stavba zadána. Škola byla slavnostně otevřena veřejnosti 5. června 1938.

Spolkový a družstevní život do 2. světové války

Spolkový život byl od druhé poloviny 19. století v Horní i Dolní Dobré Vodě velmi čilý. Vystupovaly zde vedle sebe spolky nejrozličnějšího zaměření.

Nejstarší zápis o ochotnickém divadle v Dolní Dobré Vodě je z 22. dubna 1867, kdy místní ochotníci sehráli hru Štědrý den.

V Horní Dobré Vodě se divadlo začalo poprvé hrát 1. září roku 1895 v hostinci u Stuchlíků na jevišti vypůjčeném z Dolní Dobré Vody. Druhé představení proběhlo již na jevišti vlastním. V prvním desetiletí divadelní činnosti se zde hrávalo až sedmkrát ročně. V r. 1909 bylo zakoupeno nové jeviště, protože Stuchlíkův hostinec byl značně rozšířen. Výtěžek her byl roku 1924 použit na stavbu pomníku padlým v první světové válce. Postupně začala divadelní činnost ochabovat, až byla zastavena úplně. Roku 1935

Šárovcova, 8. Mlázovice - Újezd Svatojánský, 9. Domoslavice - Obora - Ohnišťany), což čítalo celkem 800 členů. Práce trvaly sedm let (1888 - 1895) a byly prováděny ve vlastní režii.

Roku 1897 bylo ustanoveno honební společenstvo pod jménem Honitba. Zapsáno bylo 21 členů a zápisné činilo 1 zl. r. č. (rakouského čísla).

Dne 4. 2. 1900 byl v hostinci u Fikarů založen Spořitelna a záložní spolek pro Horní a Dolní Dobrou Vodu, zapsalo se tehdy šestnáct členů, zápisné bylo 2 koruny. Činnost spolku započala 15. dubna, prvním předsedou se stal Josef Dušek, rolník z Dol. Dobré Vody. R. 1930 byla dokončena stavba budovy Kampeličky.

Na jaře r. 1902 vznikl v Dolní Dobré Vodě Sbor dobrovolných hasičů. 13. července téhož roku jim byla obecním úřadem slavnostně odevzdána nová stříkačka, pro kterou byla na návisi před domem čp. 31 postavena hasičská zbrojnice. V květnu 1933 prodal hasičský sbor z Dolní Dobré Vody ruční čtyřkolovou stříkačku za 4000 Kč nově založenému hasičskému sboru v Hor-

Nová škola. Pohlednice nakl. Jul. Dreslera, Dolní Dobrá Voda

Počátkem školního roku 1871/1872 byla ke zdejší škole přiškoleny z Milovic obec Bašnice a z Hořic obec Horní Dobrá Voda. Přiškolení obou obcí navštěvovalo jednotřídku 130 žáků, a tak c. k. okresní školní rada v Hradci Králové vyhověla místní školní radě, aby byla na obecní náklad přistavěna druhá třída. Obě obce navíc získaly

notřídní školy. Komisionelní ohledání školy stanovilo velmi přísný soud nad stavem školní budovy, proto také bylo v zasedání místní školní rady 3. prosince 1910 rozhodnuto postavit novou školní budovu. Stavbu nové školy přerušili bašničtí poslanci, kteří protestovali u c. k. zemské školní rady a vymohli si vystavění vlastní školy v je-

ni Dobré Vodě. Již v předchozím roce si totiž zakoupil stříkačku motorovou. Roku 1936 byla i v Horní Dobré Vodě zakoupena nová motorová stříkačka s novými hadicemi za 29 200 Kč.

Po dlouhém uvažování bylo rozhodnuto, aby se obě obce připojily k elektrárenskému svazu v Hradci Králové. Dne 24. dubna 1921 byla v Horní i Dolní Dobré Vodě zavedena elektřina. Nový spolek nesl název Hospodářské strojní družstvo pro rozvod a upotřebení elektrické síly v hospodářství a živnostech, zapsané společenstvo s ručením obmezeným v Dolní Dobré Vodě. V květnu roku 1929 začal pořizovat hradecký svaz sekundární síť pro zdejší obec.

Roku 1927 bylo po přípravných pracích předchozích let ustaveno Meliorační družstvo pro Dolní a Horní Dobrou Vodu.

Dne 28. února 1932 se konala ustavující valná hromada Národní jednoty střelecké, která měla 32 členů z Horní i Dolní Dobré Vody, Bašnice a Bílka. Prvním starostou byl zvolen Vratislav Ludvík z Bašnice. Členové se v neděli cvičili ve střelbě na zahradě u Jarošů v čp.18. Spolek vlastnil dvě vzduchovky.

Dne 18. ledna 1933 se u Jarošů konala ustavující valná hromada Tělocvičné jednoty Sokol v Horní a Dolní Dobré Vodě. Starostou byl zvolen František Fikar z Horní Dobré Vody. V únoru začala u Jarošů sokolská cvičení na přivezeném nářadí. Kromě cvičení pořádal Sokol besídky, přednášky, ale i divadlo. V době svého vzniku měla jednota za členy 24 mužů, 20 žen, 13 dorostenců, 18 dorostenek, 35 žáků a 20 žaček.

Železnice, pošta

V dubnu roku 1881 se začala stavět dráha z Ostroměře přes Dolní Dobrou Vodu do Hořic a Hradce Králové. Dne 1. listopadu navečer téhož roku přijela po této dráze první parní lokomotiva a druhý den jel ozdobený vlak s hosty z Hořic do Ostroměře a zpět.

V roce 1914 byla v Dolní Dobré Vodě povolena pošta, pro kterou se postavila nová budova u nádraží a pod ní spadaly ještě obce Horní Dobrá Voda, Bašnice a Sukorady.

První lokomotiva Sadová - Hořice 1881. Nádražní zřízenci

Obyvatelstvo na přelomu 19. a 20. století

Dne 31. prosince roku 1890 proběhlo sčítání lidu a domácích užitkových zvířat. Dolní Dobrá Voda měla tehdy 52 čísel

ských podniků. V Dolní Dobré Vodě byly tohoto roku 52 rolnické, 22 živnostenské a 2 stavební podniky; v Horní Dobré Vodě se napočítalo 68 rolnických, 16 živnostenských a 1 stavební podnik.

Pavličkova plečka sestavená roku 1879 v Dobré Vodě, oceněná téhož roku na výstavě v Hořicích

popisných (z toho 51 obydlí) a 414 obyvatel - katolíků (199 mužů a 215 žen). Čist a psát ovládalo 158 mužů a 168 žen, pouze číst dovedlo šest obyvatel, a číst ani psát neumělo 82 lidí, z toho bylo 78 malých dětí. Horní Dobrá Voda měla tehdy 360 obyvatel a 63 domů.

Dne 31. prosince roku 1900 se konalo nové sčítání obyvatelstva. V Dolní Dobré Vodě žilo o 26 obyvatel méně než při předchozím sčítání. Z toho bylo 387 katolíků a jeden evangelík. Sčítání si opět všimlo i gramotnosti obyvatelstva: číst a psát umělo tehdy v obci 147 mužů a 179 žen, 2 muži a 1 žena znali pouze čtení (zbylých 59 školu ještě nenavštěvovalo). Domovních čísel bylo 53, z nich čísla 6 a 14 vyhořela a nebyla zatím obnovena. Horní Dobrá Voda měla tehdy 366 obyvatel a 62 domů.

Roku 1902 bylo stanoveno sčítání rolnických a živnosten-

Válečné události s sebou přinesly také rekvizice. Soupisy zásob obilí a moučných výrobků po domácnostech vedli řidič učitel Erdman Jebavý a starosta obce František Dušek.

Dne 18. listopadu 1914 bylo do Horní Dobré Vody dopraveno patnáct haličských uprchlíků, kteří byli válečnými událostmi připraveni o svůj domov a majetek. Roku 1916 jich sem přibýlo 72, z nichž většina byli židé. Postupně byli rozděleni po okolních obcích a v Dobré Vodě jich zbylo pouze deset.

Dne 7. 3. 1918 byl v Horní Dobré Vodě odebrán zvonek. ".....mnohého nás napadlo, že snad ty zvony letos Rakousku a Německu odzvoní" (Kronika HDV). Stejný osud měl i zvonek v Dolní Dobré Vodě.

Drobné živnosti a řemesla

Na začátku 20. století působila v Horní i Dolní Dobré Vodě řada hostinců. Karel Dolejš, Anna Slámová, Anna Zámečníková provozovali svou živnost v Dolní Dobré Vodě, Alois Sláma a František Stuchlík v Horní Dobré Vodě. A. Slámová vedla kromě toho i krám stejně jako Fr. Many. Řezník byl v Dobré Vodě jeden - František Caldř (Dolní), podobně jako pekař - Robert Němec (Horní), který byl ale především mlynářem. V Dolní Dobré Vodě patřil mlyn v této době Oldřichu Jezberovi. V obou obcích byli celkem dva koláři, dva kováři, tři truhláři, jeden bednář, čtyři obuvníci a jeden krejčí.

K roku 1930 uvádí Obecní kronika Dolní Dobré Vody, že v obci působili pekař a obchod-

1. světová válka

Již 30. července 1914 probíhal v Hořicích po několik dní odvod koní pro celý hořický okres. Jen z Hor. Dobré Vody bylo odebráno 12 koní. V době začínajících žní to způsobilo velké problémy a lidé museli často přikročit k zapřáhání hovězího dobytka.

Podzimní sezóna odvozu želi v 1. světové válce

nik se smíšeným zbožím Julius Dresler, který měl jednoho učedníka, mlynář Slavoj Jezbera, který zaměstnával jednoho stárka, řezník František Caldr, u něhož pracovali dva dělníci. Dále zde měl obchod se smíšeným zbožím Václav Záborský, hostinec v této době provozovala Anna Zámečnicková jako poručnice své vnučky Jarmily Jarošové. Hostinský a zároveň trafi-

šek na svém pozemku, čp. 6. Tuto jednoduchou cihelnu vystřídala roku 1881 parní cihelna s kruhovými pecemi, u jejíhož zrodu stáli čtyři muži: Josef Dušek, rolník z čp. 6 z Dolní Dobré Vody, M. Jezbera z Bašnice, ředitel cukrovaru v Pardubicích, Pavel Plichta, příručí v hořickém cukrovaru, a Josef Jákl, rolník z Horní Dobré Vody. Na konci 19. století patřila

Dobrovodští ochotníci předvádějí v Hořicích stavění Máji

kant byl Václav Dobeš, sadařství měl Václav Skořepa. Krejčí byli v obci dva, Jan Rachman a Čeněk Podzimek se dvěma dělníky. Obuvnická živnost téměř zanikla zřízením Baťovy prodejny a správkárnou v Hořicích. Truhlářství provozoval Alois Suchý, kovářství Josef Nožička a rákosové rohožky pod omítky nabízel František Tonar, který zaměstnával jednoho dělníka.

Adresář okresu Hořického z roku 1928 kromě těchto uvádí v Dolní Dobré Vodě ještě další živnostníky: koláře Josefa Krejčara, který vyráběl saně, holiče Františka Kulhavého, kováře Al. Flejberka, hokynáře Václava Strnada, kramářství vedla Emílie Vlčková a obchod s ovocem a zeleninou Václav Zámečnick.

V témže roce měla Horní Dobrá Voda dva hostince Al. Slámy a Františka Stuchlíka, obchod se smíšeným zbožím Františky Pourové a hokynářství Karla Bezvody.

Zajímavé zboží nabízel i skleník B. Vávry v Dolní Dobré Vodě u nádraží, jehož reklama na bohaté kultury kaktusů se objevila v katalogu Podkrkonošské výstavy... v Hořicích z r. 1934.

Cihelna a sušárna na čekanku

Kruhovou cihelnu postavil v Dobré Vodě v polovině sedmdesátých let 19. století Josef Du-

šek na svém pozemku, čp. 6. Tuto jednoduchou cihelnu vystřídala roku 1881 parní cihelna s kruhovými pecemi, u jejíhož zrodu stáli čtyři muži: Josef Dušek, rolník z čp. 6 z Dolní Dobré Vody, M. Jezbera z Bašnice, ředitel cukrovaru v Pardubicích, Pavel Plichta, příručí v hořickém cukrovaru, a Josef Jákl, rolník z Horní Dobré Vody. Na konci 19. století patřila

Kruhová cihelna

Řízek, který cihelnu o rok později zrušil a roku 1939 zde začal provozovat konzervárnu ovoce a zeleniny.

V obci dále působila sušárna a pražírna cikorky Františka Kubáta, kde pracovali dílovedoucí a kampaňoví dělníci podle množství práce. Tato sušárna na čekanku byla postavena a zároveň zprovozněna v Dolní Dobré Vodě u nádraží společně Kubátem a Dobešem roku 1901. Továrna byla roku 1950 přestavěna na hospodářské družstvo pro výkup veškerého obilí a jeho uskladnění. V menší budově byla konzervárna okurek a ky-

Sušárna na čekanku Foto: Archiv Městského muzea v Hořicích

selého zeli. V Kubátově firmě byl dlouholetým pracovníkem Josef Doležal, který si ve třicátých letech 20. století postavil malou továrnu na výrobu čekanky a kávových náhražek. Zaměstnával 10 až 12 dělníků. Po roce 1948 byl podnik znárodněn a zrušen. Místnosti firmy přebudoval Josef Doležal na bytovou jednotku.

1. republika

Dne 1. ledna roku 1919 byla v Dolní Dobré Vodě otevřena četnická stanice o dvou mužích, která byla umístěna na místní poště.

Staniční úřad Dolní Dobrá Voda - Bašnice měl tři koleje a dvě vlečky, jednu do cukrovaru v délce 614 m a druhou do sušárny firmy Kubát & Dobeš v délce 84 m. Největší dopravní ruch zde samozřejmě panoval na podzim v době cukrovarek kampaně.

Nové sčítání lidí proběhlo roku 1930, kdy měla Dolní Dobrá Voda 81 domovních čísel a 379 obyvatel, z toho 190 mužů a 189 žen, podle náboženství patřilo 155 obyvatel ke katolictví, 32 k církvi československé, 13 k československé a nejvíce, 179, bylo bez vyznání. V Horní Dobré Vodě bylo tehdy napočítáno 317 obyvatel. Počet lidí sice oproti sčítání z roku 1900 silně poklesl, ale čísel popisných výrazně přibývalo, bylo jich 74. Podle náboženství patřilo v

Horní Dobré Vodě 123 obyvatel k církvi římsko-katolické, 3 k československé, 4 k československé a 187 jich bylo bez vyznání.

Na počátku roku 1938 byl pořízen v Horní Dobré Vodě nový zvonek, pro který se v obci konala sbírka. Byl ulit v roce 1937 a jeho nápis zněl "Hlas můj té hude provázet na cestě poslední". Zvonění v této době obstarával Josef Macnar.

Třicátá léta a druhá světová válka

Stejně jako před první světovou válkou postihly obec odvozy určitých ročníků do zbraní, odvozy koní, které se konaly v Hořicích atd. Proto i v Horní Dobré Vodě byli na výpomoc vojáci s několika páry koní, kteří vykonávali polní práce. V Dolní Dobré Vodě byla v této době umístěna na čtrnáct dní část vojska s koňmi, v Horní Dobré Vodě pobýval tak zvaný zásobovací sbor s třiceti vozy pouze jednu noc.

Spolková činnost za války byla silně omezována. Sbor dobrovolných hasičů v Horní Dobré Vodě byl zrušen a všechny majetek připadl obci. Hospodářsko - čtenářský spolek Národní Vávra v Horní Dobré Vodě byl rovněž rozpuštěn a přičleněn k Jednotnému svazu zemědělců a lesníků, který byl za války zřízen. Podobný osud měla i Tělocvičná jednota Sokol se sídlem v Dolní Dobré

Hostinec u Bráhlů

"Dobrovodští ochotníci" jako byli zvaní v r. 1912

Vodě. Zrušením divadelního sálu u Stuchlíků ustala úplně divadelní činnost v Horní Dobré Vodě. Hrávalo se jen velmi zřídka v Dolní Dobré Vodě u Brádlů a to za velmi stížených podmínek.

Druhá světová válka s sebou přinesla pravidelné odvádění obilí, masa, vajec, mléka, tuku a dalších produktů. Na černo se semílalo v mlýnech u Rychterů (Josef, čp. 23) a Jezberů, ačkoli mlýny byly zaplombovány a samozásobitelé museli obilí hromadně odvážet k semilání do mlýna v Březovicích a později do Jeřic. Mléko se denně odváželo nákladním autem ze sběrný v Horní Dobré Vodě od

Nejstarší kamenný most

dolajk. V Hořicích vznikly skupiny, v nichž byly zapojeny především ženy, které pečovaly o zásobování zajatců potravinami

Jeden ze tří železobetonových mostů z 20. - 30. let 20. století
Foto: Archiv Městského muzea v Hořicích

Vránů čp. 28 do Nového Bydžova. Z každé slepice se muselo odvádět ročně 65 vajec do sběrný k Slámům v čp. 37 (HDV). Celou válku v Horní Dobré Vodě vydával poukazy na obuv a textil František Havelka a potravinové listky měl na starosti Václav Peřina.

Od počátku roku 1945 se v našich zemích objevovaly transporty válečných zajatců. Hořickem procházeli zajatci od 18. února do 4. března 1945. Šli přes Milovice na Bašnici, Dolní a Horní Dobrou Vodu a Domoslavice. V těchto obcích většina transportů přenocovala a pokračovala dále na Ostroměř. Již 19. února byl v Dolní Dobré Vodě zastřelen anglický zajatec Herbert Newell a 22. února zemřel vysílením v Horní Dobré Vodě Rus Sergej Korovin. 27. února zastřelili v Dolní Dobré Vodě Ivana Sobatoreva, 4. března skončil svou cestu v Horní Dobré Vodě zajatec Motojn Za-

mí a léky nejenom v hořických cihelnách, ale hlavně v Bašnici a Dobré Vodě. V Horní Dobré Vodě byli zajatci umístěni ve stodolách u Prokopů a Brádlů. Byli mezi nimi především Rusové, ale i Angličané, Američané a Jugoslávci.

Celé léto a podzim r. 1944 se skrývala čtyřčlenná skupinka partyzánů na rybníku u cukrovaru na malém ostrůvku s něko-

lika olšemi a keři. V zimě potom byli uschováni v Jezberově mlýně, který stával o samotě. Cukrovarští dělníci jim přinášeli potřebné jídlo. Někteří obyvatelé Dobré Vody se stali členy čtyř Vltava a skupiny Pěst, jejichž velitelem se stal Josef Steinlauf z Dolní Dobré Vody. Několik dobrovodských občanů se účastnilo i různých akcí proti nepřátelským vozidlům, např. pokládání železných ježků na silnicích. Tyto skupiny způsobily i vykojení vlaku u Domoslavic.

Dne 10. května jel přes Dolní Dobrou Vodu po upravené koleji první československý vlak s ozdobenou lokomotivou, státními vlajkami a hudbou.

Hana Fajstauerová

Po roce 1945

Po skončení 2. světové války poklesl počet obyvatel, protože se mnozí odstěhovali do pohraničí. V roce 1949 se obě dosud samostatné obce sloučily v jednu s názvem Dobrá Voda u Hořic. Již roku 1947 se začal stavět kulturní dům, který byl o rok později slavnostně otevřen. Následovaly prádelny v obou částech obce a byla vybudována kanalizace.

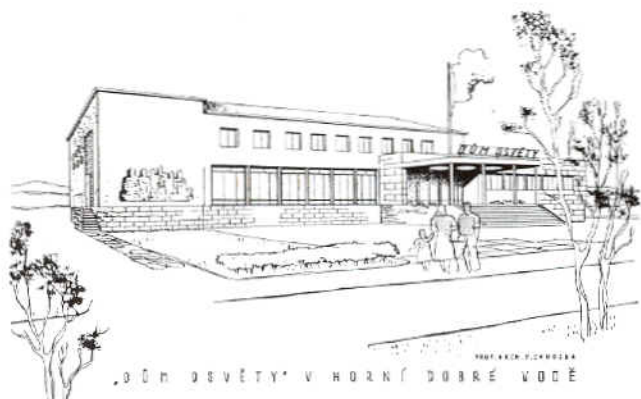
Výmlat v Jednotném zemědělském družstvu

Na jaře 1950 vzniká Jednotné zemědělské družstvo, které mělo na počátku 12 členů a jehož předsedou byl J. Sláma. Jednalo se o první družstvo v této oblasti, ostatní obce zatím vyčkávaly. Na podzim vstupují do družstva další členové, na jaře byly rozorány meze.

Život v obci pokračoval. Po blíží Dobré Vody se staví letiště, které časem dosáhlo rozlohy 80 ha. Začala stavba nového rybníka o rozloze 20 hektarů, chlumský potok, který protéká obcí se reguloval, za kulturním domem se začala budovat závlahová nádrž, která se měla časem změnit na koupaliště. V obci byla otevřena prodejna Jednoty, Masna a prodejna textilu. Započalo se s výstavbou nových domů - v roce 1945 bylo v obci 138 domů, v roce 1980 již 230. Byla vybudována nová mateřská škola se školní jídelnou, nová prodejna Jednoty, pošta a autobusové zastávky. Obec provedla rekonstrukci elektrického vedení, za kulturním domem vznikl sportovní areál s tenisovými kurty. Práce v obci pokračovaly budováním vodovodu, opravovala se silnice, asfalt dostaly i cesty v obci, přibývalo chodníků a zlepšovala se i úroveň bydlení. V roce 1996 se započalo s budováním rozvodu plynu. Bylo položeno více jak pět kilometrů plynového potrubí, a 185 domů i základní a mateřská škola má plynovou přípojku.

JZD se postupně rozrostlo a zařadilo se mezi přední družstva v okrese. Sloučilo se s okolními obcemi Bilskem, Libonicemi a Holovousy v JZD Podchlumí. Přibývá hospodářských budov, rozšiřují se dílny, v roce 1984 se rozběhla práce v nové budově na zpracování zelí a vybudovala se nová správní budova. Místo původních 80 ha obhospodařovalo 1 300 ha půdy.

I škola měla nejméně žáků po válce, kdy byla pouze jednotřídní, v 50. letech již dvojtřídní. Od roku 1963 (kdy po zrušení škol přešli do Dobré Vody žáci ze Sukorad, Bašnic a Liskovic) do současnosti je škola trojtřídní. V roce 1975 začala výstavba nové mateřské školy pro 60 dětí se školní kuchyní a jídelnou za budovou základní školy. Za 2 roky byla stavba budovaná v akci Z za vydatné po-

moci brigád předána do užívání. Vznikl nový školní areál s velkou zahradou, dětskými hřišti, se sportovním zařízením uprostřed obce a vybavením jaké má málokterá škola na okrese.

Divadlu prospělo po válce postavení nového kulturního domu s pěkným jevištěm, později i přístavbou kulisárnou. Největšího úspěchu dosáhla hra Šírotek, kterou sehráli místní ochotníci v 50. letech celkem třináctkrát. Hrál se až do roku 1973, kdy poslední hry sehráli společně s dospělými i žáci školy. Později na jevišti kulturního domu hostují profesionální divadla, folklorní soubory a konají se zde koncerty dechové i populární hudby.

Šlechtitelská stanice

Nížina v okolí Hořic chráněná od severu Chlumy se hodí

pro pěstování zeleniny. Pěstování zelí v Dobré Vodě začalo

Přístavba Mateřské školy

v roce 1882. Prvním pěstitelem byl Václav Nosek v Dolní Dobré Vodě, později J. Prokop v Hořeně Dobré Vodě. Pěstování zelí se rozšířilo do okolních obcí: Libonic, Bílska, Vinice, Chvaliny, Milovic, Bašnic, Sobčic, Ostrova a dalších. V roce 1951 byla na výměře 15 ha založena v Dobré Vodě šlechtitelská stanice.

K odrudám zelí přibýlo šlechtění okurky Bílské, cibule Alice, česneku Japo i dalších odrůd červeného a malohlávkového zelí Mars a Pluto. Pracovalo zde 10-15 lidí a o dobrých výsledcích šlechtění svědčí řada diplomů a medailí z výstav u nás i v zahraničí. Roku 1991 byla šlechtitelská stanice zrušena.

Současnost Dobré Vody

V současné době pracuje Zemědělské družstvo Podchlumí na výměře 1004 ha zemědělské

půdy. Z celkového počtu 288 členů je pouze 90 pracovníků. Hektarové výnosy jsou u obilovin trvale vyšší než 50 metrických centů z hektaru, u cukrovky 473 a u zelí, které se pěstuje na výměře 45-50 hektarů, 486 metr. centů z hektaru. U mléka dosahuje dojivost 14 litrů na den a kus.

V obci, která má podle sčítání lidu 512 obyvatel - z toho je 247 mužů a 265 žen - pracuje 47% obyvatelstva, ostatní za práci dojíždějí. 423 obyvatel Dobré Vody je mladších 60 let, 89 starších. Nejstarší občanka je 95 let. Z celkového počtu 196 domů je 156 trvale obydlených, ostatní jsou užívány jako rekreační chalupy a 3 nové domy se nyní staví.

Ze společenských organizací trvale pracuje SPOZ, Sbor dobrovolných hasičů a myslivecké sdružení Lověna, které sdružuje 30 členů z místa i okolí.

Josef Stejskal
kronikář Dobré Vody

Nová budova Zemědělského družstva Podchlumí

Foto 1989

Archeologie

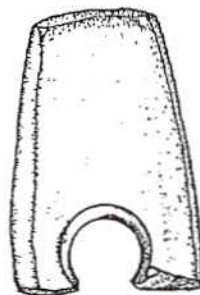
Dobrá Voda u Hořic leží v nejúrodnější části Jičinska a dvě katastrální území, na kterých se obec rozkládá, patří k nejbohatším archeologickým lokalitám regionu. Nálezy získávané již více než sto let tvoří podstatnou část archeologické sbírky Městského muzea v Hořicích.

Příhodné přírodní podmínky pro osídlení trvají od mladší doby kamenné dodnes, a proto se v Dobré Vodě stále stavějí nové domy a budují inženýrské sítě. Při těchto stavbách jsou stále objevovány staré sídliště a stopy po pobytu obyvatel doby kamenné, bronzové, raného a vrcholného středověku i novověku. Území dnešní Dobré Vody je osídleno od 6. tisíciletí př.n.l.

Nejvíce archeologických památek bylo objeveno, narušeno a z velké části zničeno při těžbě cihlářské hlíny v cihelně, jež byla po vytěžení zavezena, nebo podle návrší "Na Mohejliku". Zde bylo objeveno žárované pohřebiště lidu popelníkových polí, kostrové hroby Keltů a dva hroby slovanské. O žárových hrobech lidu popelníkových polí je zachován zápis v obecní kronice k roku 1881. Nalezené nádoby si ponechal p. Bradka, dozorce nad dělníky upravujícími úvozovou cestu od čp. 15 podle cihelny a přes železniční trať. Jednu nádobu rozbitou na střepy uložil do sbírky místní školy řídící učitel.

Jak výše uvedeno, katastrální

území Horní i Dolní Dobrá Voda bylo osídleno již v 6. tisíciletí př.n.l./neolit, mladší doba kamenná/ prvním zemědělským lidem příslušným do Střední Evropy postupně z oblasti Balkánu a Předního Východu. Na nálezy z tohoto období /mladší doba kamenná - neolit/ upozorňovali v dopisech do muzei v Hořicích a Hradci Králové dva místní učitelé pánové Junek a

Kamenný nástroj z mladší doby kamenné /podle Kalferst 1996/.

Freiberk. Keramika a kamenné nástroje byly nacházeny v poloze "Dráha"/"Na drahách" nebo také v úvozu za domkem pana Knopa směrem k Lískovicím, kde byl i hliník cihelny v poloze "za sadem Štěpánčiným". Všechna tato místa leží na katastru Dolní Dobré Vody při západním okraji obce na sprašové návěži a u zaniklé vodoteče. Tato místa byla těžce poškozena stavbou kališť Bašnického cukrovaru. Nejzřetelnějšími nálezy z těchto míst byly přirozeně broušené kamenné nástroje většinou sebrané na polích. Několik objektů bylo v závěru 19. století narušeno orbou a cestou. K dataci osídlení slouží zdobený stěp uložený v muzeu v Hradci Králové - lze jej zařadit do období lidu s keramikou lineární /6. tisíciletí př.n.l./.

Kamenné nástroje jsou uloženy

Nádoba z hromadného nálezu lužické keramiky z r. 1977
/podle Vokolek 1989/

v muzeu hořickém. Tvarově patří ovšem další kultuře, a to lidu s keramikou vypichanou, její mladší fázi.

Další sídliště z mladší doby kamenné leželo na katastru Horní Dobré Vody, západně od obce v okolí návrší v poloze zvané "Horka", "Meziluží" a na poli pana Poura. I zde byly nalezeny broušené kamenné nástroje, které lze datovat do mladšího období kultury lidu s keramikou vypichanou /5. tisíciletí př.n.l./.

Několik kamenných nástrojů bylo uloženo do sbírky místní školy, odkud byly převedeny do královéhradeckého muzea.

Do pozdní doby kamenné lze datovat vzácný nálezný ploché měděné sekery učiněný v roce 1889 v poloze "Meziluží". Kamenný nástroj z téhož období je uložen v archeologické sbírce muzea Lázně Bělohrad.

Starší a střední doba bronzová je obdobím, kdy celé severovýchodní Čechy byly krajinou spíše procházenou než trvaleji osídlenou - ojedinělé nálezy keramiky a bronzů to potvrzují. V regionu totiž chybějí zdroje kovů a krajina byla velmi pravděpodobně "vybydlena" po velmi intenzivním osídlení nositeli prvních zemědělských kultur neolitu a eneolitu.

Po regeneraci zdrojů /obnově lesů a plodnosti půdy/ byla krajina opět velmi intenzivně osídlena lidem popelnicových polí, který ji obýval po tisíc let. Přirozeně, že území dnešních obcí Horní a Dolní Dobrá Voda bylo součástí krajiny tímto lidem osídlené. Poměrně vyjimečným je hromadný nálezný keramiky v podobě asi 20 kg střepů objevený v kulturní jámě odkryté při stavbě bytových domů v severovýchodní části Dobré Vody v roce 1977. Ze střepů bylo slepeno pět zásob-

nic, dále fragmenty koflíků, miniaturní nádoby a další tvary, které patří nejstarší kultuře lidu popelnicových polí v severovýchodních Čechách /kultura lužická/. Sídlíště následující kultury tohoto období bylo zjištěno nálezem keramiky v roce 1985 /kultura slezskoplatěnická/. Z jeho areálu možná pocházejí i dva bronzové srpy objevené v roce 1887 a uložené dnes v muzeu hořickém.

Pohřebiště lidu popelnicových polí bylo částečně zkoumáno Františkem Pokorným v cihelně /k.ú. Dolní Dobrá Voda/, kde byly hroby těžbou hlíny zcela ničený. V roce 1890 byl vyzvednut jeden žárový hrob, který byl přenesen do muzea v Hořicích v Podkrkonoší. Do tohoto muzea se pak dostávaly i nálezy keramiky /mimo jiné i nádoby zvířecí podoby, chřestítka a cedníky, hliněná lžice/ a několika bronzových předmětů /jehlice, náramky/ z postupně ničených hrobů. Všechny je lze časově zařadit do prvního stupně kultury slezskoplatěnické /11.století př.n.l./.

Ze starší doby železné nejsou k dispozici žádné nálezy podobné jako z většiny území severovýchodních Čech.

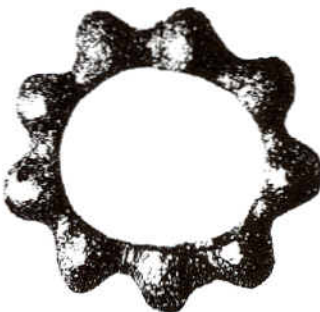
O to bohatší jsou nálezy z keltského pohřebiště, odkrývaného po částech od roku 1897 v prostoru severovýchodně čp. 36 v cihelně /katastr Dolní Dobrá Voda, ppč. 356, 357/.

I o těchto nálezech je zápis v obecní kronice k roku 1887. Většinu hrobů odkryl František Pokorný sám, v roce 1901 s ním kopal i přední český archeolog Josef Ladislav Pič, v roce 1904 zde kopal Ludvík Domečka.

Nálezy byly děleny mezi muzea v Praze /Národní muzeum/, Hradci Králové a Hořicích. Celkem bylo zachráněno asi 25 hrobů převážně bojovníků, které tvoří samozřejmě pouze část plochého kostrového pohřebiště. Muži se zbraněmi /zvláště meči/ byli skutečně bojovníky, kteří své zbraně užívali v boji. Na jedné z mužských lebek byla zjištěna zahojená starší sečná rána. Jednalo se o příslušníka vojenské vrstvy, která se účastnila bojů a byla rozhodujícím činitelem dění v této době. K bohatým hrobům bojovníků patřily i bohaté hro-

by žen. V Dobré Vodě byly ovšem i zcela chudé hroby bez milodarů.

V hořickém muzeu jsou uloženy milodary z těchto mužských, ženských i dětských hrobů - bronzové nánožní kruhy, náramky a spony, hroty kopí, pasové řetízky, kování štítu /obvykle dřevěného, někdy i koženého/, železné spony a náramky a především železné meče často se zbytky pochev. K nečastým milodarům patří i lignitové /švartnové/ náramky.

Nánožní kruh z keltského hrobu
/podle Filip 1956/

Stopy po latěnském sídlišti byly objeveny v poloze "Na kamenci" nebo "U horky" v r. 1984.

Z prvních čtyř staletí nejsou z Dobré Vody zatím k dispozici žádné archeologické nálezy. V severovýchodních Čechách bylo osídlení velmi řídké, zatím bylo zachyceno několik sídlišť a několik hrobů.

Severovýchodní Čechy byly od počátku první třetiny 6. století osídlovány Slovany. V Dobré Vodě byl jejich pobyt zjištěn nálezy keramiky datované do druhé poloviny 9. století. Ve stejné době byli pohřbeni dva jedinci v zaniklé cihelně u nádraží Českých drah. Oba hroby by-

ly kostrové a pravděpodobně ženské, z jednoho pochází bronzová záušnice, typický slovanský ženský šperk. Keramika 10. - 13. století byla opakovaně nacházena při těžbě cihlářské dílny v cihelně ve východním okraji Dobré Vody.

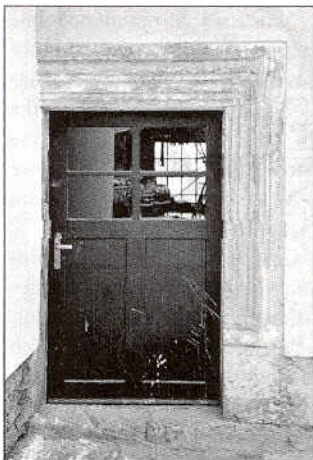
Osídlení doby hradištní /slovanské/ pravděpodobně bez přerušování pokračovalo do vrcholného středověku. Při zemních pracích jsou běžně nacházeny střepy nádob ze 14. - 17. století. Nápadným nálezem bylo dvacet železných podkov, které byly objeveny při melioracích v místech zvaných "Na království" a "Meziluží" na katastru Horní Dobré Vody. Směrem k Lískovicím byly objeveny dvě ostruhy, podkovy a halapartny. Na zahradě pana Vraštila v roce 1927 železný meč ze 17. století, považovaný za švédský. Tyto nálezy ukazují na pobyt ozbrojenců ve vsi, která měla dvě panská sídla.

V Horní Dobré Vodě stála tvrz pod dnešním čp. 2 v čele návrší vybihajícího k vodoteči. První písemná zmínka k roku 1415 koresponduje s nálezy keramiky na návrší a v jejím okolí. Kamenná stavba se v 17. století stala součástí hospodářského dvora. Byla barokně přestavěna, aby pak pro špatný stav byla zbořena v roce 1974 !!!

V Dolní Dobré Vodě stálo panské sídlo v areálu dnešního čp. 15 rovněž na terénní vlně nad vodotečí a zaplavovanými loukami. Tato tvrz byla mladší než předcházející, byla postavena po roce 1505. Z této pozdně gotické stavby byl pro součas-

Výkop 20. října 1977 Foto: Archiv Městského muzea v Hořicích

Pozdně gotický portál z tvrze
v Dolní Dobrušce
Foto: E. Ulrychová, 2002

nou stavbu stodoly využit renesanční portál s pozdně gotickou profilací a stopami po malbě. V nedávné době byl k němu nešetně přizdřen přístavek obytného domu.

Z uvedených údajů vyplývá, že Dobrá Voda a její okolí je územím s archeologickými nálezy první kategorie. Z toho vyplývá i nezbytnost provádět archeologický dohled při všech zásazích do země a v případě potřeby provést záchranný archeologický výzkum. Ochranu těchto památek ostatně ošetřuje zákon o státní památkové péči č. 20/87 Sb. a jeho novela č. 242 z r. 1992. Ovšem bez přispění lidí bydlících v takovýchto místech se záchrana archeologických památek daří jen sporadicky. Jakýkoli postih za jejich ničení již nic nenapraví, protože archeologické památky lze zničit jen jednou.

PhDr. E. Ulrychová

Použitá literatura:

- Filip J. 1956: Keltové ve střední Evropě. Praha, 306 - 315, 340
Kalfert J. 1996: Neolitické osídlení v Dobré Vodě u Hořic /okr. Jičín/. Pojizerský sborník 3, 4 - 10
Macháčková L. 1995: Časné laténská nádoba z Hořic v Podkrkonoší, Pojizerský sborník 2, 62 - 82
Novotná M. 1955: Medené nástroje v Čechách a na Moravě, Archeologické rozhledy VII, 503 - 504, 510 - 517
Pokorný Fr. 1882 - 1884: Mohýlik. Památky archeologické XII, 479 - 480
Slavík J. 1991 - 1992: Povrchový průzkum tvrze v Dobré Vodě, okr. Jičín. Zprávy muzea v Hradci Králové XVIII, 110 - 113
Vokolek V. 1981: Nález lužické keramiky v Horní Dobré Vodě. Archeologické rozhledy XXXIII, 551 - 553
Vokolek V. 1999: Pohřebiště lidu popelnicových polí v Ostroměři. Hradec Králové, 42 - 43

Památky

Dolení Dobrá Voda

Sv. Václav

Barokní pískovcová plastika hlavního patrona české země stojí na návsi před budovou staré školy. Je datována rokem 1780. Byla pořízena ke cti sv. Václava a na odvrácení cholery, která tehdy řádila. Na pískovcové základové desce je osazen nízký, v přední stěně vlnovitě profilovaný sokl. Na něj nasedá vyšší kvádrový podstavec s barokní profilací v bočních stěnách, zakončený v horní části stupňovitě profilovanou obloukovou římsou. Přední stěna, přizdobená volutami v plastickém rámci, obsahuje tesaný nápis: *A: 1780 /, dne 28. září/ Obnoveno 1879//*. Světec je zpodobněn v tradičním pojetí - je nakročný, na hlavě má knížecí čepici, levou zdviženou rukou drží praporec a pravá ruka je položena na štítu s orlicí.

Socha stála původně asi o 6 m severněji blízko bývalé kovárny. V roce 1879 byla přemístěna na současné místo a zároveň obnovena. Kronika školy o tom vypovídá: *"Dne 28. září 1879 byla znovu posvěcena důstoj. farářem z Hořic Haklem. Důstojný p. farář vyšel s procesím z Hořic a osadníci zdejší šli mu s učitelem a školní mládeží až za Hořeni Dobrou Vodu naproti s hudbou, kdež byl od zákyně*

přiměřenou řečí uvítán, na to oboje procesi při hudbě a střelbě odebralo se k soše, kdež důstoj. p. farář měl slavnostní řeč a vykonal obřad církevní."

Krucifix - Ukřižovaný

Půjdete-li polní cestou k budovám bývalého výkupního skladu podél oploceného sadu, na jeho konci v kopřivách naleznete nízký pískovcový základ s vyšším kvádrovým podstavcem.

Zbytek Krucifixu

Foto: D. Linková, 2002

Je to smutný pohled na torzo krucifixu, který zde od r. 1812 vital pocestně, jdoucí k "Baženský cestě", aby dále putovali do Hořic. Vlastní plastika byla patrně dílem lidového umělce. V dotazníku z r. 1920 se uvádí, že se jednalo o krucifix *"s kriskem neumelím"* a že *"po prevratu rozbit"*. Ukřižovaného zde nechal postavit Václav Vávra, jak hlásá švabachem psaný nápis na přední stěně soklu: *"Zwel-eben/ Z nakladu/ wencel. wawra/ 1812.//"* V r. 1898 byl ještě obnoven nákladem rodiny Skaloudových, ale začátek 20. století se mu stal osudným.

Zaniklé památky Dolení Dobré Vody

Sv. Jan Křtítel

Tato pískovcová barokní plastika stávala u Čelíšovy cihelny. Zmiňuje se o ní ještě Národopisný sborník okresu hořického

z r. 1895: *"Jak barbarsky mnohdy nepovolaná ruka dotýká se starých památek, tomu nasvědčuje socha sv. Jana Křtitele. Natřen olejovou barvou vzbuzuje útrpnost kolem jdoucích. Smělý pohyb i této postavě jest dán, jenom zlozvyk doby barokové, svalstvo mnohdy v napuchlosti modelovati..."* Dotazník z r. 1920 již uvádí: *"k vuli hline jej složili několik roku však nepostavili..."*

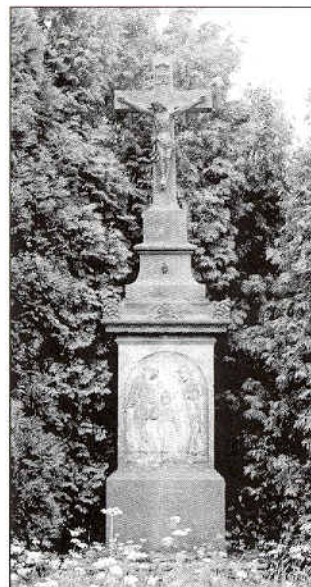
Zvonička

Před čp. 19 (nové čp. 44) stávala lípa a u ní obecní sloupová zvonička. Za 1. světové války byl však zvon zrekvírován pro válečné účely. Po válce již obec nový zvon nezakoupila. Proto uspořádala v lednu 1927 veřejnou dražbu. Sloup i s lípou koupil tehdejší majitel čp. 19, řezník František Caldř.

Hořeni Dobrá Voda

Ukřižovaný - Krucifix

Pískovcová plastika z r. 1859 je umístěna v parčíku, lemovaném řadou tují u křižovatky silnic do Hořic a Lískovic. Původně stála u silnice, směřující z křižovatky obcí k Hořicím, ale musela ustoupit stavbě nové správní budovy zemědělského družstva. Na základové desce stojí sokl, na jehož přední stěně je v rámci vyrytý nápis: *"Buděj při mně/ V čas smrti mě/ V poslední čas/ Buděj můj hlas/ Ježíš, Maria a Josef."/*

Ukřižovaný

Foto: D. Linková, 2002

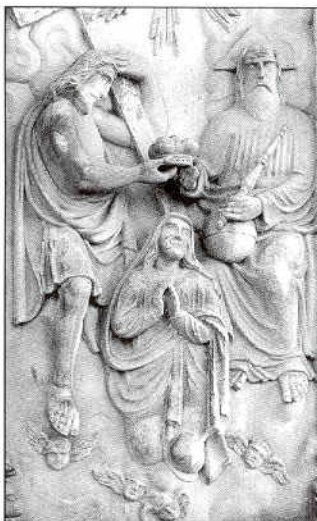
Svatý Václav

Foto: D. Linková, 2002

Na zadní stěně je vyryto: (dnes již velmi špatně čitelné) *"Tento pomník/ ku duchovnímu vzdělání/ zbožných osadníků postavil/ Tobiáš Kořínek výměník /v Hoření Dobré Vodě L.P. 1859"/*. Na ústředním kvádrovém podstavci je v mělké nise vytesán reliéf zpodobňující sv. Josefa a Marii, držící za ruku Ježíše. Sokl je v horní části ukončen stupňovitou profilovanou římsou s palmetou ve středu a s půlrozetami při okrajích. Na římsu je posazen kříž, jehož pata je stupňovitě profilována a členěna vodorovnými římsami. Jedná se patrně o práci některého z místních školených kameníků s uplatněním prvků lidové práce.

Korunování Panny Marie

Pískovcový reliéf stojí na zahradě bývalého Rychterova mlýna čp. 130 (dříve 23). Je datován 1858. Masivní, téměř 4 m vysoký objekt, má podobu kapličky

Reliéf Korunování P. Marie
Foto: D. Linková, 2002

s mělkou nikou. Na základový sokl je usazen nižší kvádrovitý podstavec, na jehož čelní stěně je nápis: *"Nejsvětější Trojice/ Naše Opatrovnice/ Zbožně k Tobě vzdycháme/ O pomoc Tě žádáme!"* Reliéf, znázorňující korunování Panny Marie, je profesionální kamenická práce s přihlédnutím k lidovému pojetí. Ústřední zdobná část s reliéfem vychází z vodorovné vícestupňové profilované římsy, na bocích je obohacena o pilastry s korintskou hlavicí a je uzavřena obloukovou stupňovitě profilovanou římsou s voluto-

vou palmetou. Na zadní stěně reliéfní desky je nápis: *"Z nákladu Tobiáše Kořínka/ v Hoření Dobré = Vodě a pomo/ci dobrodinců - v roku 1858"/*.

Pomník obětem 1. světové války

Památník obětem 1. světové války
Foto: Odd. kultury OkÚ Jičín

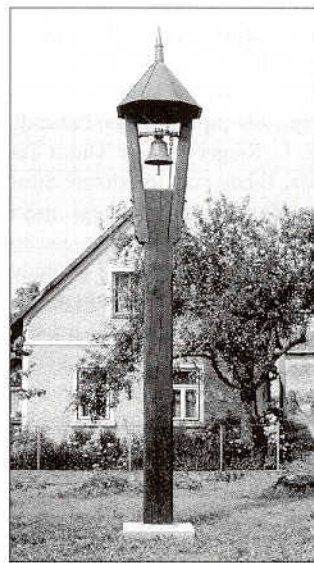
Pískovcová plastika stojí před kulturním domem. Ke slavnostnímu odhalení pomníku došlo o dobrovodské pouti 20. července 1924. Kámen pochází z lomu v Podhorním Újezdě. Návrh pomníku je dílem rodáka z Dolní Dobré Vody, sochaře Rudolfa Záborského, působícího v Benešově u Prahy. Realizace v kameni se ujal kamenický mistr Stanislav Polák. Pomník byl pořízen z darů a jeho tehdejší cena obnášela 7.000 korun. Na třech pískovcových schodech je osazen vysoký do písmene v se rozšiřující podstavec, obklopený dvěma kameny, obloukově tvarovanými. V levém z nich je plasticky sekaný text: *PADLÝM a jména: BRÁDLE FR./ BRÁDLE JÁN/ NOVOTNÝ F./ v pravém: HRDINŮM a jména: KELLER J./ PIŠVEJC J./ POUR JOS./*

Do středového kamene byla vložena schránka s pamětním spísem, různými listinami a dobovými mincemi a je zde dodatečně zasazená obdélná deska s nápisem: *MIROSLAV VALENTA / NAROZEN 30.11. 1923 V D. VODĚ / UBIT NACISTY V HOLICÍCH / 6.5.1945 //*. Ústřední plastika klečící truchličí ženy je usazena na dvou nízkých obdélných soklech. Průčelní stěna

spodního obsahuje citát J. A. Komenského: *"Věřím i já Bohu, že po/ přejítí vichřic hněvu, vlada věcí/ tvých k tobě se vrátí, o lide český."/* Kolem pomníku jsou vysázeny tůjky s lemuujícím zdobně kovaným plotem.

Zvonička

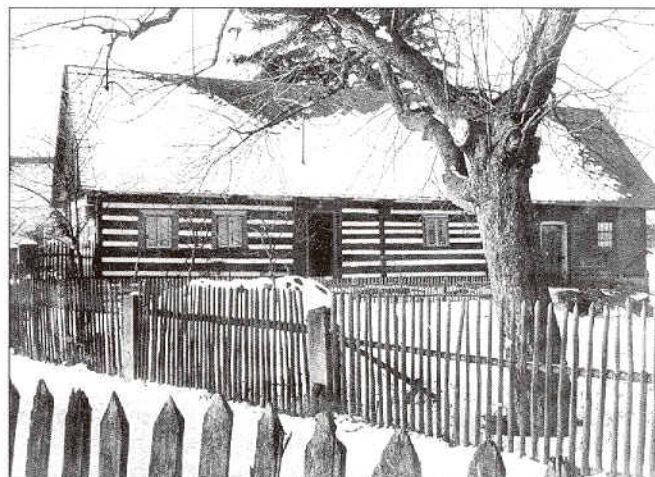
Na návsi u hasičské zbrojnice stojí zvonička, jejíž zvonek byl pořízen v roce 1937 z veřejné sbírky občanů a 17. ledna 1938 zazněl poprvé jeho hlas. Nese nápis: *"Hlas můj tě bude provázet na cestě poslední"*. V období okupace se zvon "ztratil" - byl zakopán v Olšinách a v květnu 1945 opět zazněl.

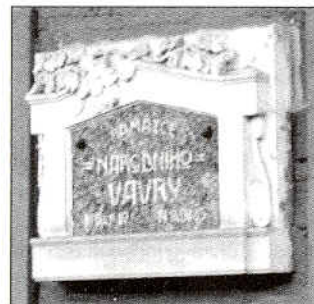
Zvonička na návsi
Foto: D. Linková, 2002

Rodný domek "Národního" Vávry čp.1 (dnešní čp.15)

Prizemní roubený dům komorového typu se štítovou orientací ke komunikaci, s bedněnou

Rodný domek "Národního" Vávry

Pamětní deska
Foto: D. Linková, 2002

lomenicí a dvěma okny ve štítovém průčelí. Mezi okny je vsazena žulová pamětní deska s textem: *"Památke /= Národního =/ Vávry / 10.IX.1807 14. IX.1885."/* Pod tím v pískovci text: *"Hospodářsko čtenářská beseda národní Vávra/ v Horní Dobré Vodě 1910"/*.

Zaniklé památky Hoření Dobré Vody

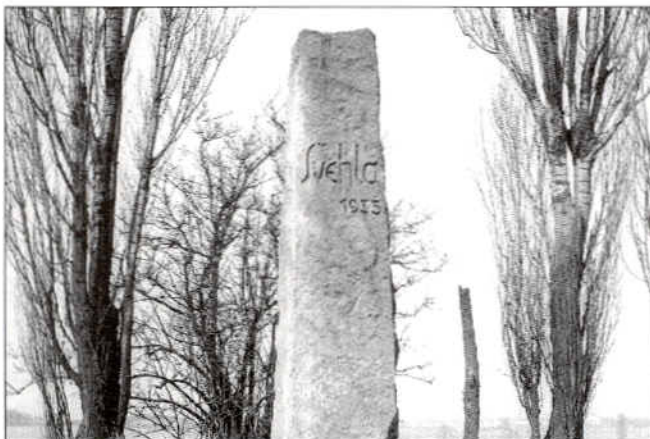
Sv. Jan Nepomucký

Barokní pískovcová plastika stávala na prostranství před čp. 14, obklopená typickou balustrádou a čtyřmi mohutnými lipami. Kronika o ní vypráví: *"Každoročně před svátkem Jana Nepomuckého konaly se u této sochy pobožnosti se zpěvy, které ponejvíce řídil Kořínek od "kříže" čís. 25. V roce 1892 byla socha tato nějakým pachatelem skácena a rozbita a nová se více neřídila... Lípy byly vykopány a prodány rovněž tak i 4 sloupky kamene od zahrádky a tak místo toto se stalo nyní úplně prázdné a obec tím ztratila na své půvabnosti hlavně co se týče těch stromů slovanských, které má mít každý uvědomělý občan v lásce..."*

Švehlův památník

Mohutný hrubě otesaný pís-kovecový kámen tvaru zužujícího se kvádry pocházel z lomu Josefa Budínského z Hořic.

V horní části byl vytesán nápis "Švehla" a pod ním datace 1933. Kámen byl usazen na Horce na pozemku Josefa Valenty z Hořeni Dobré Vody čp. 31. Iniciátory postavení tohoto památníku byli členové tělocvičné jednoty Sokol z obou Dobrých Vod a místní občané s myšlenkou uctění památky Antonína

Švehlův památník

Foto: Oddělení kultury OkÚ Jičín

Švehly. Slavnostní odhalení památníku připadlo na 21. července 1935, kdy se slavila v obci pout'. Kolem kamene byly osázeny čtyři vlašské topoly a upravena skalka. Další historie tohoto památníku je již bohužel odrazem doby. Po r. 1948 byl monument skácen, ale neodvezen. Ještě v roce 1968 byl znovu postaven, i když již s osekáním nápisem. V říjnu roku 1977 byl kámen skácen, odvezen a topoly vykáceny.

PhDr. D. Linková

Jan Vávra se narodil 10. září 1807 v Hořeni Dobré Vodě čp. 1 jako první z pěti sourozenců. Podle vyprávění pamětníků, jejichž vzpomínky ve 30. letech zpracoval učitel František Havelka, vychovával otec Josef Vávra své děti v náboženském a vlasteneckém duchu.

Protože vzdělání bylo v té době velmi nákladné, absolvoval Jan pouze několik let základní školy. Od mládí navštěvoval poutní místa (Tábor, Vamberice...) a již tehdy se prý projevovala jeho dobrosrdečnost, snaha pomáhat druhým a vlastenecké citelnost. Svoji touhu po vzdělání uspokojoval jako samouk. Velmi si oblíbil dílo K. H. Borovského a každý měsíc podnikal tři dny dlouhou cestu do Prahy pro Havlíkův časopis Slovan. Koupal jej jako jediný v obci a sousedům z něj předčítal nebo zapůjčoval domů.

Klíčovým obdobím v jeho životě byl počátek 50. let 19. stol. Dne 19. října 1850 byl zvolen obecním představeným a setrval zde až do 10. září 1864, kdy byl na vlastní žádost uvolněn. Počátkem 60. let 19. století za-

číná období táborů lidu, první se uskutečnil v září 1862 v Hořiněvsi - rodišti Václava Hanky. Byli zde přítomni i Fr. Palacký, F. L. Rieger a kníže Thurn Taxis. Tehdy pravděpodobně začalo dlouholeté přátelství mezi Františkem Palackým a Janem Vávrou. I přes potíže s úřady nevynechal Vávra žádnou národní slavnost a brzy získal přízvisko Národní. 6. července 1868 se konal tábor lidu na Zvíčině. Tento tábor byl úřady zakázán, přesto se ho zúčastnilo na 10 tisíc lidí - mezi nimi i J. Vávra. Za pronesenou řeč, zaměřenou proti rakousko-uherské dynastii, mu byla udělena pokuta 20 zlatých a dva měsíce žaláře.

Neúčastnil se však jen slavností, např. v Dobré Vodě vybíral příspěvky na stavbu Národního divadla, a když divadlo vyhořelo, vybíral peníze znovu. Konečná částka činila 138 zl. 10 kr. Když se v r. 1883 Národní divadlo znovu otevíralo, Vávra zde samozřejmě byl také. Před novou budovou prý poklekl a políbil základní kámen. Na úsměšky kolemjdoucích odpovídal: "...já nejsem blázen, jak si snad myslíte, byl jsem tenkrát při kladení základního kamene a nepomyslel jsem, že spatřím dílo dokonané. Že jsem klekl a políbil kámen základní, to by měl učinit každý věrný Čech...".

Jan Vávra byl také zván ke každé významné události, aby pronesl řeč. Byl velmi populární nejen ve svém rodišti, ale po celém okrese a širokém okolí. Dokonce byl zpodobňován na

vázy, dýmky, pивní sklenice, v mnoha rodinách měli jeho obraz či fotografii.

Na sklonku svého života sedával Vávra rád pod stromem na zahradě. Volával na kolemjdoucí děti a vždy s nimi porozprávěl. Nezdravil jinak než nazdar a každého oslovoval Příteli. Když byla ve vesnici nějaká slavnost, mládež si pro Vávru vždy došla, aby s nimi alespoň chvíli poseděl.

Dne 14. září 1885 Jan Vávra Národní zemřel. Na poslední cestu ho přišla vyprovodit slavnostně vystrojená selská jízda, pěvecký spolek Ratibor z Hořic, krejčovský a krupašský spolek a další korporace. Pohřben byl na hořickém hřbitově na vrchu Gothardě. Na jeho počest byl hospodářsko-čtenářský spolek v Dobré Vodě nazván Národní Vávra. 19. června 1886 byl založen fond Národní Vávra pro podporu studia chudých chlapců na hospodářských školách. 8. září 1910 byla Janu Vávrovi na jeho rodném domě čp. 1 odhalena pamětní deska.

V roce 1904 se v Horní Dobré Vodě čp. 108 narodil **prof. Dr. Ing. Václav Myslivec, DrSc.** Působil jako profesor Vysoké školy zemědělské v Praze, později jako emeritní vedoucí katedry statistiky a biometrie provozně ekonomické fakulty VŠZ v Praze. Byl členem několika vědeckých institucí např.: Vědecké rady Výzkumného ústavu zemědělské techniky v Praze, Mezinárodního statistického ústa-

vu v Haagu, Královské statistické společnosti v Londýně, Americké statistické asociace ve Washingtonu, Americké matematické společnosti v New Yorku.

Patřil mezi zakládající členy Mezinárodní biometrické společnosti v Curychu. V r. 1958 vyšel ve Státním zemědělském nakladatelství jeho spis Atomy pomáhají zemědělství.

Václav Myslivec zemřel 1. března 1976.

Právník a spisovatel **Josef Vladimír Pelikán** se narodil v roce 1808 v Prokopově statku v Hořeni Dobré Vodě. Jako student založil roku 1829 v Hořicích ochotnický spolek, který později nesl jeho jméno: Pelikánova jednota divadelních ochotníků. Pro tento divadelní spolek vedl též kroniku.

Po ukončení studia práv v Praze působil jako radní v Sezemovicích, po roce 1848 byl ale pro své národní smýšlení stále přemísťován. Pelikán přispíval také do různých časopisů: Věmec, Květy, Čechoslovan a zvláště do Časopisu muzea českého.

Josef Vladimír Pelikán zemřel roku 1876 ve věku 68 let.

V roce 1876 se v Dolní Dobré Vodě čp. 45 narodil **Jan Svatoň**. V pozdějších letech působil jako správce strojního závodu na zpracování žuly, vápence a mramoru v jižním Švédsku. Jan Svatoň zemřel roku 1943.

Zakládajícím členem divadla v Dobré Vodě byl **František Kubišta**. Narodil se v roce 1875 v Dobré Vodě čp. 51, kde jeho rodiče měli hospodářství a hostinec. Po ukončení základní školy se František vyučil mlynářem, ale řemeslu se věnoval jen krátce. V roce 1895 si v Hořicích otevřel smíšený obchod, brzy nato se ale zadlužil a obchod uzavřel. V červenci 1898 Kubišta opustil domov a odjel do Spojených Států. Na toto období vzpomíná: *"Šel jsem po silnici k svoji rodné vesnici, abych ji ještě jednou spatřil a dal ji s Bohem, prošel jsem ji s pláčem..."*

V roce 1918 se František Kubišta vrátil do Čech, ale již roku 1929 opět opouští zemi a odjíždí do Argentiny. Do svého domova se Kubišta vrátil až v pokročilém věku. Někdy čas pobýval u svých příbuzných, později se odstěhoval do Mlázovic, do domova důchodců, kde také 28. 3. 1958 ve věku 83 let zemřel.

Jaroslav Pour se narodil 24. listopadu 1914 v Dobré Vodě čp. 66. Vystudoval Janákovu odbornou hospodářskou školu v Hořicích. Po smrti svého otce (zemřel 21. 2. 1933) převzal hospodářství a pokračoval v dalším šlechtění a výzkumech zeli. Již od roku 1933 bylo šlechtění zeli pod kontrolou Uznávací komise pro osiva a sádky při Zemědělské radě v Praze. Dne 2. září 1939 byla dekretem ministerstva zemědělství přiznána J. Pourovi původnost - originalita - jeho

zeli a nazvano bylo Pourovo dobrovodské zeli polorané a Pourovo dobrovodské zeli polopozdní. V témže roce byla na

zeli dekretem ministerstva obchodu udělena ochranná známka. Od roku 1939 byly tyto dvě odrůdy zařazovány do státních a mezistátních zkoušek, kde zaujímaly první místa. 1. 8. 1950 předal Jaroslav Pour originály obou odrůd zeli bezplatně Čes-

koslovenskému státu.

Jaroslav Pour je také autorem řady článků o pěstování a šlechtění zeli, mj. přispíval do časopisu *Ovocnářství a zelinářství*. Zemřel 23. listopadu 1995.

7. června 1926 se v Dobré Vodě narodila **Gabriela Plechatá**. Studovala Vysokou umělecko-průmyslovou školu, kterou ukončila v r. 1952. Zabývala se návrhářstvím a průmyslovým výtvarnictvím (krajky a oděvnictví).

V roce 1889 se v Dolní Dobré Vodě narodil sochař **Rudolf Zábrodský**. Zemřel roku 1942.

Jana Kořínková

Použitá literatura:

Toman, P.: *Nový slovník československých výtvarných umělců, dodatky*.

Prokop, D.: *Jan Vávra zvaný "Národní"*, 1996

Kronika obce Dobrá Voda
Školní kronika Dolní Dobré Vody

Příroda

Obec Dobrá Voda se nachází cca 5 km JZ od Hořic. Zatímco na sever od Hořic nacházíme krajinu s rázem členitě pahorkatiny, na jih, a tedy i v okolí Dobré Vody, se již dostáváme do rovin Polabí. Geologicky tuto oblast zařazujeme do Cidlinské tabule, která je součástí roz-

Bašnický les

Foto: P. Ziková, 2001

sáhlejší východolabské tabule. Cidlinská tabule je plochá pahorkatina, typická říčními terasami a údolními nivami řek Cidliny, Javoriky, Bystřice a jejich přítoků. Původním porostem této oblasti byly acidofilní doubravy, tedy smíšené lesy tvořené především duby a jehličnany (borovice lesní a jedle bělokorá). V dnešní době najdeme tento typ lesa v chráněném území Bašnický les, ležícím JV od Dobré Vody. K nezapomenutelným zážitkům patří jarní návštěva tohoto lesa, kdy rozkvetá řada druhů jarních bylin, z nichž některé řadíme k chráněným: lilie zlatohlavá (*Lilium martagon*), medovník medukolistý (*Mellitis mellisophyllum*), brčál barvinek (*Vinca minor*), třezalka horská (*Hypericum montanum*).

Také živočišný svět dubových lesů je nesmírně bohatý. Z ptáčích druhů zde zastihneme např. Červenku obecnou, Lejska bělokřehého, Špačka obecného a Strakapouda velkého. Z bezobratlých živočichů si jmenujme alespoň Krajníka pížmového nebo Žlabatku listovou.

Mezi Bašnickým lesem a Dobrou Vodou se rozkládají dva rybníky: jeden na Bašnickém potoce (Dobrovodský rybník) a jeden na Chlumském potoce (Cukrovanský). Přestože ani jeden nepatří mezi chráněná území, nalezneme zde mnoho zajímavých živočišných druhů - např.: lysku černou (*Fulica atra*), motáka pochopa (*Circus aeruginosus*), potápku malou (*Podiceps ruficollis*), z obojživelníků kuňku obecnou (*Bombina orientalis*) nebo skokana hnědého (*Rana temporaria*). K největším zajímavostem patří rozsáhlá kolonie racků chechtavých (*Larus ridibundus*) na Cukrovanském rybníce.

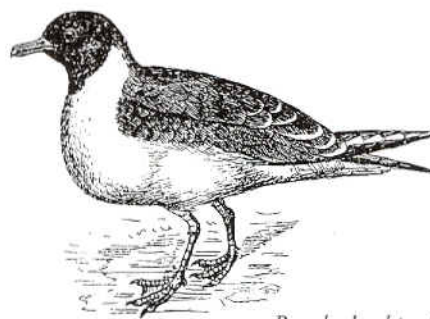
Mgr. Petra Ziková

Z Kablíkovy sbírky ptactva

Racek chechtavý

Pták, kterého není možno na cukrovárnických sádkách v Dobré Vodě přehlédnout je racek chechtavý (*Larus ridibundus*). Jedná se o všeobecně známého ptáka, typického svým hlasitým křikem. Racek chechtavý je veliký přibližně jako holub, má však výrazně delší křídla. Samec i samice jsou shodně zbarvení, a to v období rozmnožování bíle s tmavou hlavou a tmavými konci křídel, v zimě mají hlavu bílou. Mladé ptáky poznáme podle hnědých

kropenatých zad. Racci jsou převážně masožraví, živí se nejrozmanitější potravou od hmyzu až po zdechliny větších zvířat. V posledních desetiletích se naučili získávat potravu i na skládkách. Racek chechtavý patří mezi ptáky žijící

Racek chechtavý

v koloniích, které mohou čítat i tisíce jedinců. Kolonie se zdržují v období rozmnožování na mělčích zarostlých rybnících. Nejoblíbenějším místem pro hnízdo jsou tzv. stoličky - ostřicové kopce ohraničené vodou. Na třech velmi variabilně zbarvených vejcích sedí cca 22 dní oba rodiče. Mláďata racků se líhnou v červnu a zhruba po jednom týdnu jsou schopna plavat a potápět se. Zimní období tráví hejna racků na nezamrzajících tocích.

Racek chechtavý nepatří mezi ohrožené druhy živočichů, přesto se zdá, že jeho stavy v posledních letech klesají. Jedním z důvodů tohoto poklesu početnosti by mohly být i nákazy botulismem, které pronásledují vodní ptáky.

V katalogu Kablíkovy sbírky ptactva najdeme pod č. 188 hned tři jedince racka chechtavého: samce a samici v letním šatě a jednoho samce v šatě zimním. Nepocházejí však z Jičína, byli zastřeleni na rybnících v okolí Pardubic.

Mgr. Petra Ziková

Dobrá Voda z pohledu národopisu

Procházíme-li dnešní Dobrou Vodou, objekty zdejší lidové architektury se dají spočítat na prstech jedné ruky. Je jich celkem pět a to čp. 40 (staré čp. 32), čp. 43 (31), čp. 46 (37), čp. 56 (17) a čp. 142 (64). Jejich dnešní vzhled má však již málo společného s celkovým vzhledem a malebností původních roubenek. Zdejší lidová architektura patří typově k lidové architektuře severovýchodních Čech, kterou představuje přízemní roubený dům s předsunutou lomenicí a kabřincem ve štítovém průčelí. Domy bývaly trojdílné, komorového typu (světnice - síň - komora nebo dvě komory), střechy opatřené žitnými došky nebo šindelem s několika pásovémi zdobnými lomenicemi. Typickým objektem původní lidové zástavby byla hospoda Barbory Kloutvorové čp. 18 v Dolní Dobré Vodě (zbourána roku 1912 a na jejím místě stojí bývalý hostinec "U Brádlů").

Ustedlosti bývaly převážně trojstranné (záleželo na majetnosti), jejich součástí byly chlévy a maštale, navazující na oby-

dě 11. Patrně v souvislosti s místní cihelnou a částečnými přestavbami mění roubenky v této době postupně střešní krytinu za pálené tašky, pouze na domech zděných, které se více začínají stavět od konce 80. let 19. století, se objevila i krytina z břidlice (šifrová). Tehdejší stavitelé zděných domů uměli citlivě propojit nové se starým, a proto nové zděné domy nenarušily celkový vzhled obce. První eternitové šablony pokryly střechu novostavby Františka Tonara čp. 15 z Dolní Dobré Vody v r. 1925 (jeden čtvereční metr stál 23 Kč), a nejvíce se rozšířily až v 50. letech 20. století.

V souvislosti s lidovou architekturou nelze nezmínit roubené polygonální stodoly (8 boké), kryté došky. Byly součástí větších usedlostí. Od konce 20. let 20. století byly postupně bourány a nahrazovány novými, s pískovcovými nebo cihlovými sloupky, svislým bedněním a sedlovými střechami, většinou krytými pálenými taškami. Poslední roubená stodola krytá došky byla zbourána v roce 1969.

rodopisnému odboru, který vznikl v roce 1892, a jehož členy byli z Dobré Vody A. a J. Vávrovi, J. Dušek a J. Freiberk, se některé zanikající zvyky podařilo zapsat a staly se tak prostřednic-

zpívalo a hrálo až do rána.

O silném vlivu Národopisné výstavy Československé v Praze 1895 na český venkov svědčí slavnost národopisná, pořádaná v Hořicích 30. srpna 1903.

Pastouška

Foto: Archiv Městského muzea v Hořicích

tvím Národopisného sborníku okresu hořického, který byl vydán v roce 1895, trvalou součástí kulturního dědictví našich předků. Mezi nezaznamenané ve sborníku patří slavnost Hovnivára, již se bavili pasteveci v Dobré Vodě o Svatodušním pondělí (církvní slavnost, také nazývaná letnice, slavila se 50. den po velikonoci na památku seslání Ducha svatého). Kdo o tomto dni nejdříve vyhnal na pastvu, byl králem. Proto někdy pasteveci vyháněli dobytek již o půlnoci. Druhý pastevec byl nazván prometačem, třetí biřicem. Kdo přihnal na pastvu dobytek jako poslední, byl nazván Hovnivárem. Pak volili z pasaček ještě královnu. Odpoledne se mládež shromáždila u krále, každý se ustrojil podle své role - král měl zlatou korunu na hlavě, prometač se oblékl jako šašek, biřic si opatřil šavli a klobouk na dvě strany a ostatní se ustrojili asi jako na maškarní merendu. S hudbou šli pro královnu a průvod se odebral na náves ke zvonku, kde biřic ohlásil slavnost a představil jejich majestát a pak četl různé žertovné veršované průpovídky, které se týkaly osob z jednotlivých čísel popisných v obci. Např.: "Kolářovým holkám dáme kolovrat, za to, že se nemohou s nikým porovnat..." Slavnost končila v hospodě, kde se

Z Dobré Vody na ní byly vypravěny dva žebříňáky - Josef Ludvík z čp. 12 připravil slavnost mají a Josef Dušek zelinářskou tematiku. Divadelní ochotníci spolu s dalšími místními občany sehráli při té příležitosti v Hořicích na Gothardě staročeskou svatbu. 24. února 1925 občané z Hořeni Dobré Vody uspořádali o masopustním úterý velký maškarní průvod. Maškary s hudbou přešly i celou Dolní Dobrou Vodou až k cukrováru. Dne 21. února 1928 byla poprvé uspořádána maškarní merenda v hostinci čp. 18 v Dolní Dobré Vodě, které se účastnili i lidé z okolí. V r. 1928 také místní ochotníci na sokolském stadionu v Hořicích předvedli staročeské máje. Ve školním roce 1931 / 32 přišel ze Sukorad do obce nový řídící učitel Josef Junek, který byl až do r. 1937, kdy zemřel, hlavním organizátorem všech kulturních akcí, včetně národopisných. 16. 8. 1936 uspořádala místní skupina republikánského dorostu spolu s hasiči staročeské dožínky, ve kterých účinkovalo přes 40 osob z obou Dobrých Vod. Nastávající válečná doba utlumila veřejný kulturní život a s ním pomalu mizely i zbylé střípy tradiční lidové kultury.

Čarodějnice se pálily asi do roku 1960 na "Hořelidu", později za kulturním domem.

Kloutvorova hospoda čp. 18 Foto: Archiv Měst. muzea v Hořicích

nou část domu, většinou z pískovce. Dále špýchary a stodoly, případně další drobné hospodářské objekty (kurníky, chlívy pro prasata apod.) V Dolní Dobré Vodě bylo ve 20. letech 20. století ještě přes polovinu obytných domů roubených (tj. kolem 40), v Hořeni Dobré Vo-

Lidové zvykosloví provázelo člověka odnepaměti. Prolínalo se v rodinných, hospodářských, církevních i kolektivních obřadech. Řadu zvyků, které byly "živé" ještě koncem 19. století již dnešní pamětníci z Dobré Vody ani ve svém dětství neznamenali. Díky hořickému ná-

Pout' se v Dolní Dobré Vodě slavila do roku 1897 v srpnu (24. 8. svátek sv. Bartoloměje). Kronika o tom vypovídá takto: "Dne 3. července 1897 výbor navrhl, aby se poslal obězník po občanech, má-li se slaviti pout' s obcí Chodovickou jako doposud aneb s Hořicemi, i odhlasováno, že se má slaviti pout' s Hořicemi." Od té doby se slavila v červenci, ve stejný den jako v Hořicích, tzv. karmelitánská (svátek P. Marie Karmelské připadá na 16. červenec), připadli tento svátek na neděli, slavila se týž den, a jinak nejbližší neděli po tomto svátku. V Hořeni Dobré Vodě se poutě v období 1. republiky i později odbyvaly na plácku u pomníku, v Dolní Dobré Vodě na plácku u hřiště.

Posvícení je slavnost, která se většinou vztahuje k výročí vysvěcení kostela. V Dobré Vodě se posvícení (v souvislosti s hořickou farností a tamním kostelem Panny Marie) slavilo druhou neděli v září. Před 2. světovou válkou bývaly zábavy v hostinci "u Slámů", ve válce a po válce pak "u Brádlů".

S rodinnými obyčejí souvisele domy smutku při posledním rozloučení s nejbližšími a tedy i pohřbívání. Venkované z Hořeni

obci pravidelně přijížděl olejkář, který měl na trakaři soudek s "brabantským" olejem. Lidé jej kupovali do připravených nádob za dva krejcare, za pětinku. O olejkáři vznikla i písnička: "Já mám trakař nový - vozím na něm olej - od města k vesnici - děvčátka kupte si olej brabancový. Dívky vybíhaly, olej kupovaly - by si namazaly panty u komory - aby nevrzaly."

Druhým podobným obchodníkem byl kolomazník. Přijížděl z Krkonoš a na trakaři měl sud s kolomazí, která tehdy byla potřebná hlavně k mazání náprav k vozům - dřevěnáčkům. Usídlil se na návsi a vyvolával: kolomáz, kolomáz... hospodáři měli již připraveny zvláštní nádoby jen pro kolomaz (většinou staré konve). Kolomazník, horal, byl často umazaný, a proto se jím strašily malé neposlušné děti: "kolomazník jede a kolomaz veze, nebudeš-li poslouchat, však on si tě vezme".

S trakařem přijížděli i kotláři. Bývalo jich více, vždy dva až tři. Byli cizí národnosti - snad Rumuni, na kabátech měli vyšitý žluté knoflíky. Opravovali měděné nebo plechové kotle, které v domácnostech sloužily většinou na vaření švest-

Usedlost Tomáše Jindřicha

dětem, své vlasy prodala. Na hlavě pak nosila šátek, než jí vlasy zase narostly.

Na podzim se objevovali ve vsi husaři, tj. lidé, kteří vykupovali husy, jichž bylo ve vesnici vždy dostatek. Na trakaři měli pytel se zrnem a nádobu na vodu. Měli velké biče, jimiž udržovali hejno v hloučku. Hnali tyto husy pak několik dní, než je dohnali k horám, kde je postupně rozprodávali. Měli povolení hnát husy po silnici. Když napájeli husy ve vesnickém rybníku a byly v něm husy domácích hospodářů, pomíchaly se a zmizely. Proto když "husáci" táhli, hýkaly husy zavřené doma. Chodívali také podomní obchodníci, muži i ženy, s ranci na zádech a prodávali látky na obleky, šátky, zástěry a podobně. Obyčejně to byli lidé z hor, kde se ještě tkalcovalo.

Také přicházeli dráteníci. Bývali to muži i chlapci, většinou ze Slovenska. Drátovali rozbité kameninové hnce, ale letovali i kastroly a nádobí plechové. Jiní přicházeli zase vyřezávali vařečky a kvedlíky, někteří pletli košíky. O různých slavnostech, poutích a svátcích při cestách a silnicích po příkopech sedávali žebráci, prosíci o almužnu. Chodili také "od čísla k číslu", aby sehnali pro sebe něco k jídlu. Obecní chudí bydleli v obecním domku neboli pastoušce. Ti chodili také koledovat. "Bohatší" ze žebráků měl také "kolovrátek" (flašinet) nebo harmoniku. Děti při této hudbě na dvorku tancovaly. V létě chodívala žebratou i stařenka s harfou (z Nechanska) a vždy při hraní zpívala. Kolem jarních svátků - Josefu, Františku a velikonoc - chodívali po vesnici i potulní šumaři s plechovými nástroji, doma vyrobenými. Bylo jich šest, čtyři hráli na trubky a dva zpívali. Přišli prý někde z jižních Čech.

Největší radost ale měly děti, když do vesnice zavítalo loutkové divadlo s Kašpárkem. Bývalo v obci asi týden. Hrálo se např. představení Loupežníci na Chlumu, Posvícení v Hudlicích, Čert a Káča. Také přijížděli komedianti s kukátkou ve dvou maringotkách, kde bylo možné vidět velká světová města, kostely a velké stavby. Přijížděla i kočující Langrova divadelní společnost, která ve vesnici zakotvila asi na 14 dnů.

To byla kultura tehdejších venkovských dětí, na niž se těšily. Dříve se sousedé také scházeli v některé z chalup a jeden z nich předčítal buď z novin, nebo z kalendáře. Každý si nemohl třeba ani kalendář koupit, a tak si sousedé vzájemně vypomáhali. Od r. 1878 si i dospělí obyvatelé obce mohli vypůjčit knihy ve školní knihovně, jejíž fond čítal 112 knih pro mládež a 92 pro dospělé.

Oblíbenou zábavou dospělých bývalo ochotnické divadlo. Hrálo se čtyřikrát do roka - v lednu, únoru, o velikonocích a na podzim. V dolním hostinci v Dol. Dobré Vodě, kde byl velký sál. Ochotníci hráli vlastenecké hry s mnoha účinkujícími, někdy i s kapelou, složenou z místních muzikantů. V hořeni hostinci se hrály spíše hry ze života s menším hereckým obsazením.

Život našich předků rozhodně nebyl jednoduchý, přesto si dokázali najít čas, aby se sešli, pobavili se, a když bylo potřeba si i sousedsky vypomohli. Moderní doba téměř smazala rozdíly v životní úrovni ve městě a venkově, vzala s sebou často i sousedskou sounáležitost. Lze však optimisticky doufat, že tak jak postupně dochází k citlivější symbióze lidí s přírodou, najdou lidé k sobě i duchovní cestu.

PhDr. D. Linková

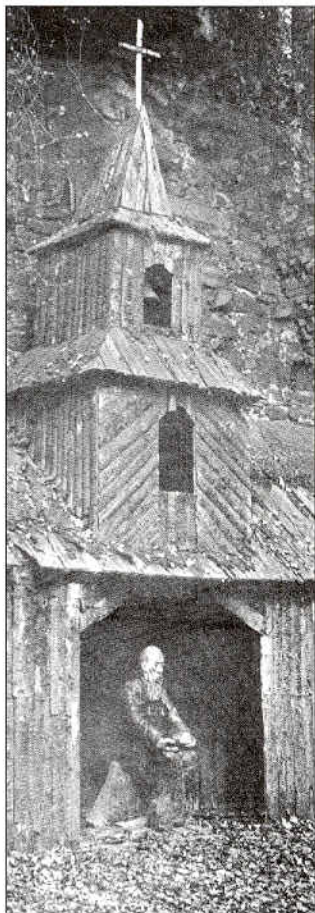
Roubená polygonální stodola krytá došky

Dobré Vody byli a jsou stále pohřbívání v Hořicích na Gothardě, v Dol. Dobré Vodě je zvláštností, že obyvatelé její části od Hořeni D. V. až po Chlumský potok pohřbívají své zesnulé také na Gothardě a druhá část obce, ležící po levém břehu potoka, na hřbitov do Milovic (souvíselo to s příslušností k farnosti milovické, stejně jako tehdejší přískolení dětí z této části obce).

Běžný denní život na venkově býval koncem 19. a v první třetině 20. století často obohacen příchodem kočujících osob, což vítaly hlavně děti. Do obou

kových povidel, syrobu apod. Dvakrát do roka přijížděl s malým vozíkem a hubeným koněm děda a kupoval staré železo výměnou za hřebíky. Jeho žena kupovala staré hadry výměnou za nitě, špendlíky, jehly, tkaničky, knoflíky a další galanterii. Také se někdy objevili ve vsi "Bosňáci", vysocí silní muži, kteří své zboží nosili ve velkém koši na hlavách. Nůžky, nože, lžíce, nitě, krajky... Kupovaly se i ženské vlasy. Chodíval sluně oblečený muž a kde byla četná chudá rodina, mnohá z žen, aby mohla koupit oblečení svým

Poustevník v Libosadě

Druhý poustevník na snímku fotografa Jana Podlipného

Těžko bychom hledali Jičínáka, který by neznal ono tajemné a odlehle zákoutí v hořéním Libosadě. Magický cíl, ke kterému po dlouhá léta směřovaly na svých vycházkách generace rodičů a prarodičů se svými dětmi a vnuky. Bokem impozantní loggie, v tichu a přítomí korun vysokých stromů, mezi chátrajícími zdmi staré grotty tu pod skromným a jednoduchým přístřeškem sedí nad knihou starý muž. Oblečen jen v prostou kutnu, hlavu pokrytou šedivými prořídilými vlasy a na zvrásčené tváři hustý, sněhobílý vous. Sedí tu mlčky, nerušeně zahloubán do řádků Písma svatého. Nejedna návštěvník si jistě na tomto zvláštním místě už mnohokrát položil otázku, kdeže se tu vzala ta zvláštní socha, jak je tu dlouho a proč?

Každé správné vyprávění by se mělo začínat pověstí. Tu o poustevníkovi nazvanou "Pokání" kdysi vyprávěl starý sekáč ze zebrinského dvora pan Kraus a do písemné podoby nám ji zaznamenal místní lidový písmák František Filip. Vypráví se v ní o tom, jak se jednoho dne v Jičíně objevil neznámý muž

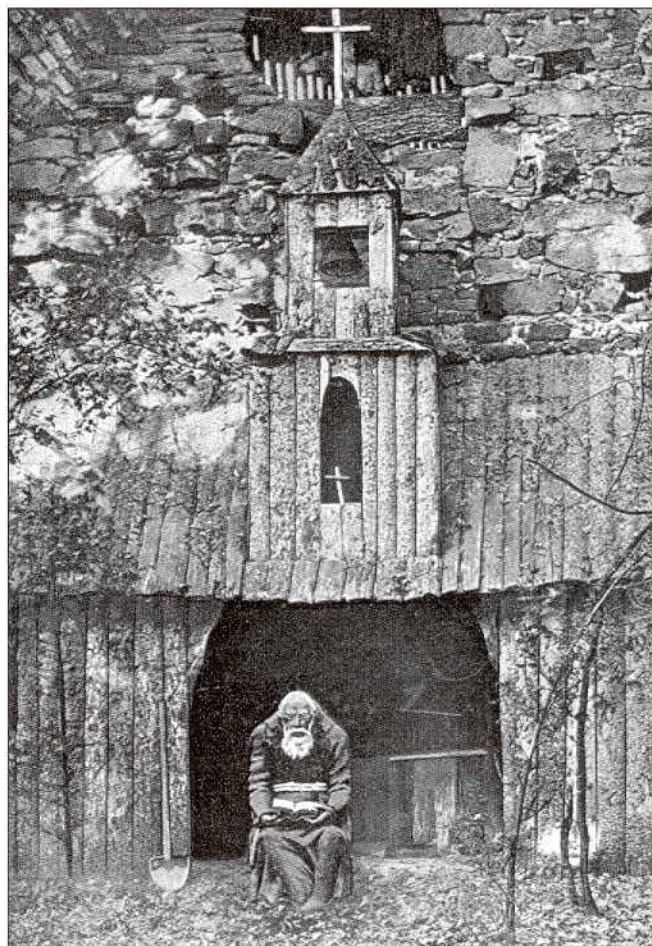
ve šlechtickém oděvu. Nebyl to nikdo jiný než Walter Deveroux, vrah vévody Albrechta z Valdštejna, který byl od onoho strašného skutku stále pronásledován bolestnými výčitkami svědomí. Chtěl si vzít život, ale nenalézal k tomu odvahy. Nakonec se rozpomenul na svého dávného přítele, rektora jičinské jezuitské koleje (jiná verze mluví o převorovi kartuziánského kláštera ve Valdčích) a vydal se za ním do Jičína. Chtěl činit pokání, při kterém by jeho duše zmítaná utrpením našla konečně pokoj. A tak jednoho jarního rána vyšel z koleje muž oděný v hrubou kutnu, zarostlý šedým plnovousem, v ruce rýč a sekeru, u boku brašnu z hrubého plátna a ubíral se městem do lip. Došel až do Libosadu, kde si našel pustý kout - nedokončenou umělou jeskyni, grotto. Zde si upravil svou poustevnu a před ní vztyčil prostý kříž. Dlouho, velmi dlouho, pak opatroval poustevník valdštejnskou zahradu. Nedal ublížit keřům ani stromům, s lidmi nehovořil, vyhýbal se jim. Jen každý den za časného rána chodil do kartuziánského kláštera, kde po celou dobu mše klečel u Valdštejnovy hrobky a vroucně se modlil. Dlouhá léta zde žil, kam se však poděl, kam zmizel, nikdo nedovedl říci.

Ač je tento dojemný příběh o neutišitelném lidském svědomí a hledání odpuštění za ohavnou vraždu sebekrásnější, je to nakonec opravdu jenom pověst. Walter Deveroux, původem Ir a hejtmán v dragounském pluku, se ve skutečnosti potýkal s úplně jinými problémy než bylo zpytování vlastního svědomí a nalézání klidu duše. Po krátkém pobytu na výsluní slávy, kdy byl Deveroux povýšen na podplukovníka, si začal uvědomovat, že ho chebská vražda proslavila spíše ve špatném než v dobrém smyslu. Ohromný majetek vévody a s ním zavražděných generálů byl vzápětí po rychlé konfiskaci rozdáván početnému zástupu plukovníků, maršálků i dosud bezejmenných žoldnérů. Walter Deveroux však kromě slíbené odměny tisíc tolarů, vyplacené hned po vraž-

dě, nedostal vůbec nic. Odjel tedy do Vídně, aby se u císařského dvora přihlásil o svůj zasloužený podíl sám. Ale ani po osmi měsících čekání a opakovaně podané žádosti nedostal od císaře žádnou odpověď. V té době mu již mnozí páni v armádě i mimo ní dávali najevo, že se ho štítí jako nájemného vraha, a dokonce i z domova v Irsku dostával tak znepokojivé zprávy, že se bál pomýšlet na návrat. Když pochopil, že už ani císař nechce nic vědět o muži, který zabil Valdštejna, roztrpčen odjel. Nakonec se císař přece jen rozhodl ve vší tichosti svůj dluh s Deverouxem vyrovnat a podaroval ho několika statky v Čechách. Do Ir-

víc nám toto lidové vyprávění nikterak neosvětluje okolnosti, za jakých se dřevěná plastika ocitla mezi zdmi nedokončené valdštejnské grotty.

Skutečný příběh libosadského poustevníka se začíná až o necelých 150 let později. Psal se rok 1780 a v Libosadě byl tehdy zahradníkem pan Sitauer, jenž byl zároveň řezbářem a libosadským hostinským. Hospoda bývala v Čestném dvoře, na severní straně nádvoří naproti "salonu" (jak byla loggie nazývána) a vcházelo se do ní z úvozu, na jehož místě dnes vede silnice z Jičína do Valdčích. Když jednoho dne silný vítr zvrátil v Libosadě starou lípu, dostal pan Sitauer zvláštní nápad, jak do

*První poustevník - stav z období 1. světové války
Pohlednice ze sbírky Ing. Karla Čermáka*

ská se Deveroux již nevrátil a vojenskou kariéru se vzdal. Zecla zapomenut zemřel v Praze při velkém moru roku 1639. Pověst o kajícím se vrahovi je tedy mladého data a vznikla bezesporu až poté, co se v Libosadě objevila socha svatého muže. Na

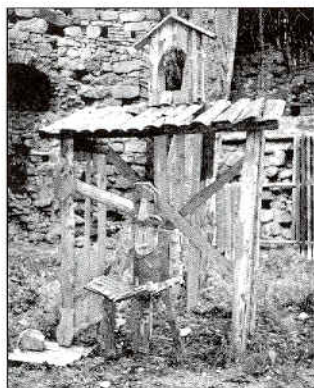
své hospody přilákat více hostů. Z lipového kmene vyřezal sochu poustevníka a umístil ji do "poustevny" v chátrající grottě (poustevníkův přístřešek byl s největší pravděpodobností daleko skromnější, než jak ho známe dnes). Jak bylo toto neobvyklé

lákadlo úspěšné a kolik nových hostů se přišlo k panu Sitaue-rovovi občerstvit a podívat na nezvyklé zákoutí dnes už nevíme. Poustevník zde vydržel asi do roku 1845, kdy mu rozpustilci urazili nohu a nos, a pořezali knihu. Takto poničeného poustevníka uklidil nový zahradník Václav Baier na sennou půdu, kde svatý muž strávil následujících 22 let.

V říjnu 1867 nastoupil po Václavu Baierovi na místo kníže- ciho zahradníka v Libosadě Josef Sekáč. S příchodem dvařicetiletého v té době již velmi úspěšného kníže- ciho i císařského zahradníka začala velmi slavná kapitola jičínského ovocnářství. Zároveň se však začaly odvíjet i další osudy dřevěného eremity. Hned po svém nástupu ještě roku 1867 dal Josef Sekáč snést poničenou sochu dolů ze senné půdy a umístil ji v "salonu". Z jeho podnětu byl také poustevník po několika letech převezen do kartouzské trestnice, kde byl "jak se patří vylepšen" a do té doby čistá, nenatřená socha byla poprvé obarvena. Své místo poustevník opět zaujal roku 1875. Neuplynulo však ani šest let a dřevěná socha, v dolní části nahnilá a celá červotočem rozežraná, musela být znovu odstraněna. Tentokrát našla azyl ve skřípku pod schodištěm loggie, odkud na podzim r. 1882 putovala zpět do valdické trestnice. Na jaře 1883 byl pak skutečně řemeslně obnovený libosadský poustevník ubytován ve své eremitáži a o dalších pět let později, v r. 1888, mu byla přestavěna i jeho dřevěná poustevna, a přístup do grotty zamezen dřevěnými vraty. Od té doby je celková kompozice tohoto zákoutí až na malé obměny udržována dodnes. Přestože písemné prameny nezmiňují jméno osoby, které vděčíme za důkladnou opravu dřevěného eremity a jeho příbytku, můžeme se právem domnívat, že podnět k záchraně tajemného zákoutí vzešel opět od hraběcího zahradníka Josefa Sekáče, který v Libosadě působil až do r. 1894.

Na konci r. 1918, po vzniku samostatného československého státu, byl poustevník v Libosadě zničen. Přetrval zde neuvěřitelných 138 let. Následovaly čtyři roky, během kterých

místo zelo prázdnotou a s nadějí čekalo na příchod dalšího bělovlasého starce, jenž by se znovu usadil mezi zřícenými zdmi staré grotty. V r. 1922 byl neznámým trestancem v kartouzské trestnici vyřezán nový poustevník a umístěn do obnovené poustevny. O jeho dalším osudu už mnoho říci nemůžeme, neboť písemné zprávy tento tichý kout mýjely. Porovnáním několika málo dobových fotografií lze konstatovat, že až na drobné výjimky se podoba poustevny ze začátku 30. let neliší od té, jakou jsme mohli vidět na konci 80. let. Víme o několika opravách poustevny i samotného poustevníka, ale jejich původce, okolnosti i doba provedení zůstávají utajeny. Ve svém malém, tajemném světě v rohu zahrady přečkal svatý muž druhou světovou válku i 40 let komunistického režimu. V polovině 80. let se chátrající objekt poustevny stával stále častěji cílem útoků mladistvých vandalů, kteří nakonec r. 1989 sešlého starce zapálili. Druhý poustevník uhořel ve věku pouhých 67 let.

Provizorní poustevník manželů Lhotákových

Dlouhou dobu vítala návštěvníky Libosadu už jen smutná scénérie bortící se poustevny a uprostřed ní prázdný dubový špalek. Naděje na poustevníkův návrat mizela stejně rychle, jako se vytrácelo ono zvláštní napětí a kouzlo, které tu panovalo více jak dvě století. Do odlehlého koutu Libosadu už nakonec zavítal málokdo a z oblíbeného cíle nedělních vycházek se pomalu ale jistě stávala pouhá vzpomínka.

Na podzim r. 1995 přišel pracovník městského úřadu v Jičíně Radovan Sál s myšlenkou libosadského poustevníka obnovit. Vystal však nečekaný pro-

blém, neboť kromě několika celkových záběrů nebyla k dispozici detailní fotografie poustevníkovy podoby, která by mohla posloužit jako vzor pro vytvoření nové plastiky. Na vý-

Současný, třetí poustevník od lidového řezbáře Karla Šoltysa

zvu občanům, uveřejněnou na stránkách regionálních novin, rychle zareagoval ing. Ivan Matějka, ze známého jičínského fotografa Jana Podlípého, který okamžitě zahájil pátrání na vlastní půdě. Mezi fotografickým materiálem svého tchána našel i černobílou fotografii o velikosti 40x40 cm s detailním záběrem sedícího starce, podle které už potom mohl řezbář, malíř a všestranně nadaný lidový umělec Karel Šoltys ze Studeňan zhotovit novou sochu.

V pořadí již třetí libosadský poustevník se ve studeňanské roubence narodil 12. března roku 1996. Socha z lipového dřeva o výšce 140 cm byla chemicky zabezpečena proti plísním a červotočům a natřena olejovými barvami. Ze Studeňan putoval zahřabaný světec nejdříve do Městského kulturního střediska v Nové Pace, kde byl představen veřejnosti v rámci výtvarné výstavy, a poté se na dlouhou dobu usadil v předsálí Porotního sálu jičínského zámku.

V té době právě vrcholilo snažení skupiny jičínských občanů zabránit výstavbě tzv. "Wallensteinparku". Nabídka zahraničních investorů zbudovat v prostoru valdštejnské loggie a přilehlé obory gigantický zábavní park ve stylu Disneylandu znamenala pro několik členů radnice jednoduchý a rychlý způsob, jak se ožehavého problému s chátrajícím objektem zbavit jednou provždy. Po úspěšném zažehnání hrozícího nebezpečí

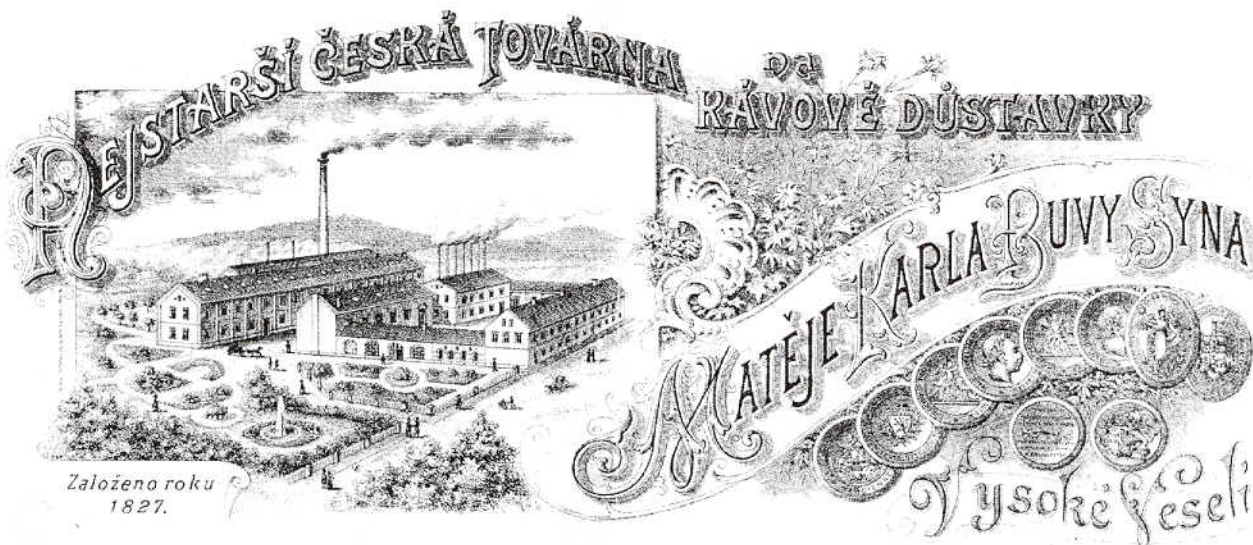
se nově vzniklé občanské sdružení Lodžie ujalo záchranu celého komplexu budov a parku s oborou. 28. června 1997 byl ve staré grottě slavnostně umístěn do jednoduché poustevny

"provizorní" poustevniček manželů Lhotákových, se kterým se místu vrátilo jeho staré kouzlo. Finanční prostředky na opravu zchátralé grotty s poustevnou byly získávány výhradně formou obecní sbírky, která měla být umocněna a podpořena vzpomínkami z dětství a osobním citovým vztahem Jičínáků k tomuto magickému místu.

Nelehkého úkolu organizátora sbírky se ujal jeden z hlavních aktérů projektu prof. Vladimír Ůlehl, který s neúnavnou obětavostí obcházel následující léta všechny jičínské podnikatele i řadové občany, větší podniky i malé firmy, spolky, lékaře a advokáty s prosbou o sebemenší finanční dar. Touto cestou se jemu a několika dalším spolupracovníkům podařilo nashromáždit zhruba 200 000 Kč. Za vybranou částku byly pokáceny náletové stromy, opravena část grotty, zhotovena vstupní dřevěná mříž a postavena věrná replika staré poustevny. Hlavně díky této sbírce a obrovskému snažení manželů Lhotákových se v neděli 18. 6. 2000 mohl po jedenáctileté pauze vrátit do Libosadu nový poustevník. V tichosti a s pokorou zaujal místo, které bylo jemu i jeho předchůdcům určeno již před 220 lety.

Pavel Kracík

S láskou a vděčností připisuji tento článek své babičce, paní Olze Mrázkové z Valdic, jako poděkování za jednu prastarou fotografii a dnes již zapomenutou legendu o poustevníkově z chleba.

Buvova cikoriárna ve Vysokém Veselí

Své prvenství nejen na Jičínsku, ale v celém Habsburském mocnářství, měla továrna na kávové náhražky, která vznikla již v roce 1827 ve Vysokém Veselí. Majitelem a zakladatelem byl Matěj Karel Buva (nar. 1797). Coby rakouský voják byl Buva během napoleonských válek zajat francouzskou armádou a přidělen na místní statek na práci. Zde se setkal s pěstováním a zpracováním čekanky, z níž se vařil neznámý, ale velmi chutný nápoj.

Po návratu ze zajetí se Buva též pokusil o výrobu a cikorie, jak se těmto výrobkům říkalo, se brzy stala poptávkovým zbožím. Po smrti M. K. Buvy (13. listopadu 1861) se vedení továrny ujal jeho syn František Xaver a továrna nesla název Matěje Karla Buvy syn - první výroba kávových náhražek v Rakousku. František Buva byl také zvolen starostou městečka, a když v roce 1866 vznikla ve Vysokém Veselí pošta, stal se jejím prvním přednostou. 15. 1. 1871 se oženil s Barborou Formánkovou, dcerou kolínského statkáře Ant. Formánka a jeho manželky Anny, rozené Hančové, která byla příbuzná F. L. Riegra. Ten věnoval novomanželům Buvovým obraz od Maxe Švabinského s věnováním: Babetce Formánkové ke sňatku s panem Františkem X. Buvou. Paní Buvová navštěvovala pravidelně kostel, Buvovi zde měli vyhrazenou první lavici, a pomáhala všude tam, kde bylo potřeba. Její krédo bylo: "Almužnou nezchudneš, pýchou nevyrosteš". Rodina přispívala na Národní divadlo, hos-

podářsky podporovala i samotné městečko. V květnu 1914 byla založena Buvova nadace pro zchudlé femeslníky, z níž byla vydržována i mateřská škola, kterou občané přejmenovali na Betlém. Buvovi také půjčovali svůj kočár na svatby a křtiny, vozili v něm porodní babičku a doktora Maličského k případům. Vlastnili moderní hospodářské nářadí, které půjčovali sousedům na polní práce.

dni volna. Mária se stala velkou láskou profesora MUDr. Jana Deyla, provdala se ale za Dr. L. Radimského, majitele parního mlýna v Kolíně. Prof. Jan Deyl se již neoženil. Manželé Radimští měli dva syny, Petra a Pavla. Oběma byl za kmotra F. L. Rieger. Oba chlapečci rádi jezdili do Vysokého Veselí, kde jim babička vždy připravila hezké prázdniny. Dědeček svým vnukům pokaždé radil: "Neberte si

1901 měla továrna právo užívat pečeť se znakem císařského orla.

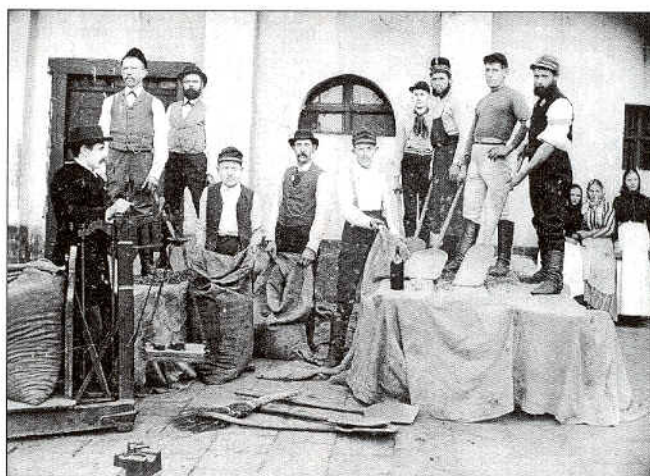
1. 1. 1907 zemřel F. X. Buva, jeho manželka Babeta Buvová svolila, aby se továrna spojila s kolínskou cikoriárnou. Dále ale nesla název *Kolínská akciová továrna na kávové náhražky, dřívě firma Matěje Karla Buvy syn, založená v roce 1827 jako první tohoto druhu v Rakousku*.

1. července 1912 "kolínská cikorka" podnik koupila. Ročně se vyrábělo přibližně 80 vagonů zboží, které bylo i nadále zasláno též do Ameriky. Správcem se zde stal Josef Kaucký. 2. prosince 1932 zemřela Babeta Buvová. Byla pochována vedle svého manžela na hřbitově ve Vys. Veselí.

Tovární budova byla během následujících let přeměněna na sklad obilí, vysoký tovární komín byl zbořen. Budova nad sklepy, kde byla původně malovárna, byla po čase zničena. Jako poslední se zachovala sušárna čekanky, později sušárna šípku, která byla začleněna do n. p. Kávoviny Pardubice. V silvestrovské noci na 1. ledna 1962 sušárna vyhořela. Po tomto zásahu přešla do majetku JZD a po čase došlo k její úplné demolici.

Starší z vnuků Barbory a Františka Buvových Petr Den sepsal své vzpomínky na Vysoké Veselí do knihy, která vyšla v roce 1960 pod názvem *Radost ve Veselí*. Nejvíce vzpomínek věnoval právě svoji babičce, kterou zde popsal jako ženu nevelké, zavalité postavy v bocích, oblečenou vždy v černých šatech, na hlavě s kokrhlem s mašlí zavázanou pod bradou, právě tak, jak ji znali všichni lidé z okolí.

Jana Kořínková

Zaměstnanci Buvovy cikoriárny

I přesto, že Babeta Buvová žila na malém městě, udržovala nadále čilý styk se svými přáteli, s rodinou F. Palackého a F. L. Riegra. Byla též členkou dobročinného a vlasteneckého spolku paní a dívek Božena Němcová v Domažlicích. V roce 1871 se manželům Buvovým narodila jediná dcera Mária. Dostalo se jí veškeré péče i vzdělání. Dlouhá léta měla svoji učitelku Kateřinu Hebdovou, která i v pozdějších letech přijížděla do Vysokého Veselí, aby zde strávila několik

Foto: Soukromá sbírka B. Špačka
holku pro peníze, ale s penězi."

V době, kdy se začaly budovat další výroby cikorie a začala vznikat konkurence (např. bývalý zaměstnanec Buvovy továrny Ant. Kliment založil vlastní výrobu přímo ve Vys. Veselí) přišla Buvova továrna s další novinkou, která nesla název Buvova fíková káva. Do balíčků se ještě přidávaly obrázky s náměty pohádek a říkanek. Zásilky různých druhů cikorky putovaly i do Ameriky, o což se zasloužil Buvuv přítel Fr. Korbel. Od roku

K historii jičínských nevěstinců

Svou tradici měly v Jičíně vedle řady restaurací, kaváren, šenkovních domů, naléváren a prodejen nápojů i hostince, ve kterých byly drženy nevěstky.

K jejich významnému rozvoji přispěla nepochybně i skutečnost, že v Jičíně sídlila početná vojenská posádka. Dne 11. listopadu 1879 vydala městská rada Pravidla prostituce, která měla 34 paragrafů, a usměrňovala čilý rozvoj těchto hostinců. Paragraf číslo 1 konstatoval, že "prostituce ve větším městě jest sice nutnou, však musí se omezovati..." Paragraf číslo 24 ukládal všem nevěstkám, "za povinnost každého mužského bez rozdílu, dříve než jej na sebe pustí, důkladně prohlédnouti a se předsvědčiti, zda-li týž nejen není opilý, nýbrž i úplně zdravý. Teprv, když se o střízlivosti a zdraví mužského přesvědčila, smí s ním tělesně obcovati." Největší část paragrafů se zabývala zdravotními nařízeními, čistotou a hygienou.

Vedle oficiálních podniků byla velmi kontrolována ženská obsluha i v jiných hostincích. Roku 1897 bylo například evidováno dvanáct majitelů hostinců a hoteliérů, kteří zaměstnávali ženskou posluhu, tj. pokojské a číšnice.

Roku 1879 byla k purkmistrovskému úřadu adresována stížnost týkající se držení nevěstek Na Kocourku, ale i na jiných místech na Novém Městě: "...aby se neplecha, totiž vydržování nevěstek na Novém Městě v Jičíně vůbec a Na Kocourku zvláště ihned se vši přisností a se vším důrazem zamezila a na prasto pod žádnou výminkou podobné držení příležitosti k nemravnosti nepovolovalo." Dopis z 15. 9. řešil problém studentů, kteří byli na Novém Městě ubytováni, a museli každý den projít kolem těchto domů. Na gymnaziálních vratech bylo na krátkou dobu vyvěšeno oznámení, které nedovolovalo, aby byli na Novém Městě umístěni studenti. Páni profesori chtěli touto cestou chránit mravy svých žáků. S horčostí bylo v dopise konstatováno, že "jest do dalekých končin Nové Město v Jičíně rozkřičeno a my obyvatelé

Nového Města jsme tím potupeňi." Vlastníci domů si stěžovali, že nájemníci vypovídají najaté byty, když nemohou vzít studenty na byt a stravu, čímž samozřejmě jejich domy ztrácejí na ceně. Podepsaní novoměstští občané, v jejichž čele stál Fran-

zaly v čp. 107 a 108 na Novém Městě, odkud byly podle nařízení c. k. okresního hejtmantství z 2. 5. 1892 odstraněny a přemístěny do ulice Pod Koželuhou, kde se kromě těchto zmíněných nacházel i nevěstinec Antonína Soumara.

Hostinec a kavárna Marie Píchové čp. 117, ulice Pod Koželuhou

Foto: A. Brožek

Archiv OMaG Jičín

tišek Netopil, žádali, aby bylo v této věci důrazně zakročeno. Městský úřad v Jičíně odpověděl dne 30. 9., že "(zlo) přece jen úplně odstraněno býti nemůže, a v případě, že se tak stane, jen horším a zkázonosnějším se jevíti bude, zdaž by nepovstalo na místě v pořádku drže-

S existencí hostinců tohoto typu souvisí rovněž neustálá upozornění týkající se časté kontroly a lékařských prohlídek jejich pracovnic. Na to již upozorňovala zmíněná Pravidla prostituce, která nařizovala majitelům nevěstinců, aby nevěstky vždy v úterý a v pátek posílal na

teplé vody apod. R. 1893 bylo upozorňováno na hostince U Zeleného stromu, kde se měl údajně nakazit svobodník Václav Müller. Roku 1894 žádalo velitelství zeměbraneckého pluku č. 11, aby byly nevěstky jičínských trpěných "bordelů" vždy bedlivě prohlédnuty lékařem, jelikož se zvyšoval počet nakažených mezi mužstvem pluku. Zvláště se tato stížnost týkala Píchova hostince.

Městský úřad se pokusil o omezení prostituce na základě stížnosti novoměstských občanů z 3. srpna 1896, kteří si stěžovali, "že místnosti ony jsou všechny tři (Josef Špacír, čp. 191, František Pícha, čp. 117, Antonín Soumar, čp. 139) vedle sebe tak, že z nich celá ulice sestává, po které již od dávných dob chodily a vždy chodí na procházku dívky školní a ty necudně řeči a jednání se ženštinami prostituovanými očité vidí..."

Dopis dále poukazyval na to, že jsou lidé vyrušováni ve dne i v noci, nájmy domů v této části města výrazně klesly, a že v těchto místech je mj. pěstován hazardní karban. Městský úřad v Jičíně nejprve konstatoval, že této stížnosti nelze vyhovět, protože se zmíněné hostince nacházely již na nejdůležitějším místě města. Nakonec byly ale požadavky novoměstských občanů přece jen vyslyšeny. Městská rada totiž rozhodla, že se postará o odstranění jičínských nevěstinců z města. Dne 20. dubna r. 1897 nařídil městský úřad vypovědět nevěstky nejdéle do 4. 5. ze všech hostinských místností. Na to reagovali majitelé těchto hostinců, kteří se snažili zabránit zrušení své živnosti. Antonín Soumar upozorňoval na to, že se již musel vystěhovat z hostince U Zeleného stromu. Poukazyval na své vysoké stáří 65 let, neschopnost nalézt vhodnou živnost, protože se vyučil ladičem pian, tři nezaopatřená dítky a především na nemajetnost. František Pícha zase předkládal městské radě, že získal hostinskou živnost od paní Marie Píchové na dobu šesti po sobě jdoucích let, kterou využívá jen pod podmínkou, že mu byly městskou radou povoleny nevěstky. Josef Špa-

Nevěstinec čp. 177 Na Vrchách

Foto: A. Brožek

Archiv OMaG Jičín

ných hostinců značné množství skryjí a útluků tajných bez dohledu a zodpovědnosti, zdaž by nebyla tím více pověst nynějšího města ohrožena..." Proti tomu se opět novoměstští ohradili, ale pro tentokrát město Jičín ještě nezasáhlo.

Nevěstince Josefa Špacíra a Františka Píchy se nejprve nalé-

pravidelnou kontrolu do městské veřejné nemocnice. K docílení zdraví nevěstek bylo rovněž nařízeno, aby každý nevěstinec měl patřičné hygienické vybavení jako například: jednu vanu na koupání, vany sedací, jejichž počet měl odpovídat počtu zaměstnaných nevěstek, zásobu ručníků a prádla, dostatek

cír se zase odkazoval na nutnost "zřít ve městě našem opět místo, jež by doзору lékařskému potvrzeno bylo...." Všechny stížnosti, dotazy a připomínky byly ale marné. Nato se pokusil Václav Rejř požádat městskou radu, aby v jeho čp. 117 bylo zřízeno jediné místo, kde by mohly být drženy nevěstky.

V roce 1899 zakázal Městský úřad v Jičíně vyhláškou z 27. února zaměstnávání čišnic v hostinských živnostech. Toto ustanovení vyvolalo značný odpor. Jako omezování živnostenských práv označil toto nařízení i nejvyšší zemský maršálek.

Ještě několikrát se městská rada pokoušela prostituci omezit, ale s nepříliš velkým úspěchem. Tak například v letech 1901-02 výnosem C. k. místodržitelství v Praze z 25. 11. 1901 bylo nařízeno, aby byla provedena veškerá opatření směřující k potírání veřejné prostituce, zejména při živnostech prodávajících sodovou vodu. Roku 1910 byli majitelé hostinců, kteří na Novém Městě drželi nevěstky, vyzváni, aby se své koncese vzdali. Marie Špacířová přislíbila, že bude svou živnost provozovat pouze do konce roku a poté ji hodlá zrušit. Kateřina Pichová, Marie Pichová a Emanuel Sou-

mar se zavázali, že do konce měsíce dubna roku 1911 přeloží své "hostince" na jiné vhodnější místo, které městské radě včas oznámí. Po tomto dočasném zavěšení novoměstských bordelů se velmi rychle rozvíjela tajná prostituce, což se také projevovalo ve zvýšení počtu onemocnění venerickými chorobami. Popud na nové otevření nevěstinců přišel od vojenských lékařů.

Městská rada nakonec rozhodla, aby byly nevěstince přemístěny na okraj města zvaný Vrch. Zde roku 1913 zakoupila pozemek Marie Pichová, Kateřina Pichová a Kateřina Soumarová a zbudovaly zde své živnosti. Po první světové válce byly postupně veřejné domy likvidovány. Roku 1922 provozovaly tuto živnost Kateřina Foltová, roz. Pichová, Marie Pichová a Kateřina Soumarová. O rok později byly "veškeré nevěstince v Jičíně dosud trpěné bez průtahů zrušeny a jich další provoz majitelům písemně zakázán."

V letech 1922 - 1923 žádaly ještě Marie Pichová a Kateřina Soumarová povolení prodeje sodové vody a v souvislosti s tím i povolení čišnic. Jejich žádost byla ale jednoznačně zamítnuta.

Hana Fajstauerová

Pravidla prostituce pro krajské město Jičín.

- §. 1. Prostituce ve většině měst jest více než dříve, však musí se omezovati. Jest tedy povinností městské, by přístavatelstva dbali v to, aby se zvláštního nemoci v městě nerozvoželo.
- §. 2. Představenstvo města se na pravidla, která mají být, musí jít majitelé bordelů, kteří přes chování v nich nevěstky.
- §. 3. Každého majitele bordelů čini přístavatelstva města zodpovědným za zachování pravidel těchto, která jsou v to, aby nevěstky v nich přichovávají.
- §. 4. Za dohodu nad budovami zachování těchto pravidel ustanovilo městské přístavatelstvo nejprve policejního dozoru a potom policejního nadní ho s vědomím členů z odborů policejního podznamená s jím nadním městského lékaře.
- §. 5. Za účelem tím komati bude komise čestné zhlídání, a s každé poudrati přístavatelstva slavnostní zpráva, ale někdy toto říditi se bude při §. 18. a 34.
- §. 6. Prostituce kapní, jež jest ta, která by nebyla pod zohlednění městského lékaře a městské polície, je. Jeji prostituce jednoduše na domech přístavatelství přístavatelství, a jen v určitých kvartálech, tak zvaných bordelů se povoluje.
- §. 7. Bordel musí být hygienický řádně zařízený, (13.) komati být blízko hostitel, stoly a křesla a v těchto hostincích, dále musí být dosti vyzdobeny a v obzvláštních budov.
- §. 8. Poměly dva pod jednou střechou, ba i blízko sebe jina nastojat.

Jičín v roce 1902

Roku 1902 nastupuje ve Španělsku na trůn král Alfons XIII., ve Velké Británii se ministerským předsedou stává A. J. Balfour, ve Stuttgartu vydává Vladimír Iljič Lenin svou politickou rozpravu s názvem Co dělat?, v Paříži umírá spisovatel Emil Zola, v Jižní Africe skončila búrská válka a výbuch sopky Mont Pelé na ostrově Martinique si vyžádal 26 000 obětí.

V Jičíně patřil počátek roku 1902 plesům, tanečním i kulturním zábavám a ročnímu bilancování činnosti nejrůznějších spolků a korporací. Konal se ples Sboru dobrovolných hasičů, dýchánek Literární jednoty, ples Ostrostřelců, masopustní zábava Občanské čtenářské besedy na Novém městě rázu *Veselý všelohavský výlet do Prachovských skal* a sokolské Šibřinky doplněné ochutnávkou 12 druhů Fialových limonád (šampaňská, vanilková, fialková, jahodová, ananasová, citrónová, pomerančová, třešňová, malinová, brusinková, jeřábinková a višňová).

Valné hromady konaly následující spolky: Obchodní gremium, Ovocnický spolek pro Jičínsko, Družstvo pro vystavění dráhy z Jičína do Turnova, Hospodářský spolek, Ruský kroužek v Jičíně, Okrašlovací spolek, Dělnický spolek Barák, Politický klub pro město Jičín a okolí, Spolek ku podporování a zaopatřování propuštěných trestanců, Místní odbor Československé Obchodnické besedy, Pokladna vzájemně se podporujících samostatných řemeslníků a živnostníků v Jičíně, Společnost pro zařizování letních bytů v okolí jičínském. Živnostenská beseda v Jičíně, Dámská pěvecká jednota "Ludiše", Tělocvičná jednota Sokol a další.

Ve dnech 11.-16. března hostoval v sále hotelu Hamburk pravý americký biograf podnikatele V. Ponrepa. Program sliboval následující obrazy: Explodující automobil, Alchymista při práci, Projížďka anglické královny, Náměstí v Káhiře a Návštěva Jeho Vel. Císaře a krále Františka Josefa I. v Praze r. 1901.

Na návrh městské rady byl do Jičína povolán stavební rada Ing. Karel Kraus, aby prozkoumal možnosti zavedení dobré pitné vody pro naše město. Podle chemických zkoušek i z hlediska dostupnosti bylo doporučeno vybudování vodovodu ze Stuedánu.

Pokračovala výstavba železniční trati Jičín-Turnov. Původní projekt, ve kterém koleje přetínaly lipové stromořadí, byl přepracován a byla navržena a projednávána varianta průjezdu Libosadem s pokračováním přes starý kartouzský hřbitov.

Ovocnický spolek pro Jičínsko vydal svým nákladem "Stručná pravidla ovocnictví", která byla zaslána všem členům, školám a obcím celého Jičínského hejtmantství, aby "se stejným směrem ku zvelebení ovocnictví pracovalo".

10. dubna sehráli jičínsí ochotníci divadelní představení Hilbertovy "Viny", v němž vystoupila v hlavní roli Hana Kvařilová, herečka Národního divadla v Praze.

Od neděle 4. května počal stejně jako v minulých letech jezdit pravidelně turistický vůz do Prachovských skal. Cesta tam či zpět čítala 40 hal, pro členy turistického odboru a jejich manželky 30 hal, děti do 12 let polovic.

Významnou událostí v životě města byla oslava památky M. Jana Husa. V předvečer svátku se u jeho sochy sešlo četné

obecenstvo v čele se starostou Dollanským a celou městskou radou a zapělo několik národních písní. Město, zvláště Husova třída, bylo okrášleno červenobílými prapory, v oknech rozžaty svíce a vystaveny Husovy podobizny. Po slavnosti byla konána v sokolovně přednáška.

Do Jičína zavítala po velikých úspěších na turné v Londýně Česká filharmonie s mistrem Janem Kubelíkem. Byly uvedeny skladby A. Dvořáka, B. Smetany, L. van Beethovena a F. Liszta.

Členská schůze "Jednoty občanů Jičínských" upozorňovala na záležitosti obce, jejichž náprava "jest nejvyšší nutná". Jednáno bylo o nepravostech na tržišti /překupnictví a nedostatečný dozor/, opět bylo poukázováno na špatný stav ulice vedoucí od nádraží, její osvětlení a úpravu stoky, která podél ní vede a na vybudování chodníku za rybníkem. Kritizována byla i též úroveň a odborné vedení městské nemocnice a nedostatek parních lázní ve městě.

V tomto roce slavilo také město Jičín 600. výročí povýšení Jičína na město. Program oslav byl následující:

27. 9. 16,00 veřejná slavnostní schůze městského zastupitelstva a promenádní koncert městské kapely na náměstí novoměstském a později na Velkém.

Po západu slunce rozšířilo se město stovkami lampionů, umístěných na bráně, pavilonu nad studní, kandelábrech i v oknech domů, zaslouženou pozornost budily i transparentní obrazy na radnici a v místnostech Řemeslnické besedy.

Ve 20,00 hodin byla slavnostním projevem prof. Ferdinanda Tomka, doplněným 2 živými obrazy z dějin Jičína, zahájena slavnostní akademie ve velké dvoraně Domu Palackého. Po jejím ukončení se rozproudila při hudbě městské kapely přátelská zábava, která trvala téměř do bílého dne.

28. 9. - 8,00 přivítání hostů v zasedací síni radnice, 9,00 slavnostní mše v kostele sv. Ignáce, průvod, proslov starosty před městskou radnicí, 10,00 odhalení pamětní desky v městské bráně, přednáška o dějinách Jičína /J. M. Jakubička/ v Domě Palackého, 11,30 podělení místních chudých v zasedací síni radnice, 12,00 slavnostní banket v sále hotelu Hamburk, 14,00 historickým průvodem, jehož se účastnilo asi 80 osob byla zahájena lidová slavnost na náměstí, při níž koncertovaly 2 kapely. Odpolední náladu kazil jen vytrvalý déšť.

Po setmění byl pražským pyrotechnikem proveden slavnostní ohňostroj, jaký podle svědectví město dosud nezažilo. 20,00 divadelní představení v sále hotelu Hamburk. Hráno historické drama o 5 dějstvích z dějin města Jičína s názvem "Černé duše" od L. Stroupežnického.

Představení sehrál dramatický odbor Řemeslnické besedy a bylo opakováno zcela bezplatně ještě druhý den.

Há

Ohlédnutí za výstavami roku 2002

V posledním díle Vladimíra Komárka - **Křížové cestě** - je zakleto několik cílů, významů, zastavení.

Zrod souboru obrazů byl podporován mnohými, kteří Vladimíra Komárka znali. Věděli, že ačkoli grafické listy, na jejichž základě olejomalby vznikly, jsou staršího data, myšlenka na ztvárnění poslední cesty ve velkolepější podobě autora neopouští. Tak vzniklo čtrnáct deskových obrazů, čtrnáct zastavení, čtrnáct míst k zamyšlení na dlouhé cestě.

Nově vysvěcený kostel sv. Petra a Pavla v Konecchlumí, úběžník působící napříč celým krajem, si žádal být vyzdoben díly, kde mluví mimo obsahu i jiné aspekty. Bylo zřejmé, že právě nově vznikající soubor bude tím nejvhodnějším. Vše, co bylo vloženo do díla, vše, co kdy ovlivňovalo mysl, tak vane do krajiny.

Tři týdny od 2.3. do 31.3. před touto slavností byly obrazy vystaveny v prostorách jičínské galerie, přenesení do kostela bylo určeno na Velký pátek velikonočního týdne.

V období 28.3. - 12.5. vystavoval ve spolupráci s Indonézkým velvyslanectvím Zdeněk Thoma soubor fotografií s budhistickou tematikou - **Indonézký Borobudur**. Fotografie unikátní stavby, ohrožené zánikem uprostřed tropického pralesa, byla základním námětem výstavy. Náprstkovo muzeum spolupracovalo na výstavě zapůjčením předmětů používaných ke slavnostním příležitostem.

Život novináře, spisovatele, jičínského rodáka, studovali již delší dobu výtvarníci Ilona Chvátlová + Horst Bernhard. Z jejich dojmů z díla a korespondence vznikla výstava **Pocta K. Krausovi** (v galerii od 16.5. do 16.6.), volná instalace na judaistické téma.

Rozměrné objekty ze dřeva a bronzu **Čestmíra Sušky** zaplňovaly zámekovou konírnu v době od 26.6. do 25.8. Přední český výtvarník odkrývá tajemství dřeva průřezů a průhledy do jeho nitra v monumentálních rozměrech.

Práce s textilem, byla námětem další výstavy. **Alena Novotná - tapiserie, Šárka Novotná - oděv**, vrstvená barevná vlna, tvořící teplé obrazy, oděvní návrhy inspirované barokními křivkami, návrhy a realizace - 31.8. - 27.10.

Během festivalu Jičín - město pohádky byla výstava provázena **Tkalcovskou dílnou**, kde si zájemci mohli vyzkoušet tkaní na stavu, hrábích, na karetkách apod. Dílna měla velký úspěch, možnost odnést si koberec pro zvířátko nebo pannu, zplstít ovčí rouno a vyrobit z něj knoflík, lákala nejen malé návštěvníky.

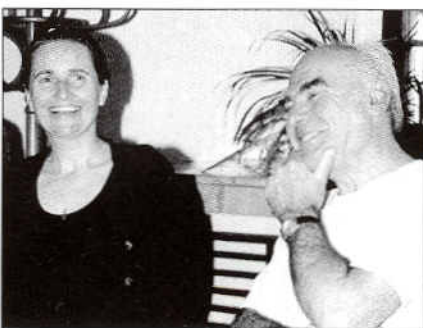
Na období 14.11. - 5.1. připravujeme ve spolupráci s Národním muzeem v Praze expozici **Český divadelní kostým** - od historických kostýmů po současnost, v realizacích, ale i návrzích českých výtvarníků.

Výstavní činnost ve výstavní chodbě muzea po rekonstrukci stropů v zámku jsme zahájili výstavou majolikových plastik Vladimíra Groše **Od kupce Sáma po Bolka Polívku**. Výstava trvala od 1.6. do 4.8.

Připomenutím 50. výročí 1. závodu **Cena Prachovských skal** se stala expozice trvající od 9.8. do 1.9. Fotografie, plakáty k jednotlivým

Křížová cesta Vladimíra Komárka

Výtvarníci I. Chvátlová a H. Bernhard

Vernisáž výstavy Aleny a Šárky Novotných

Účastníci vernisáže z AMK Jičín

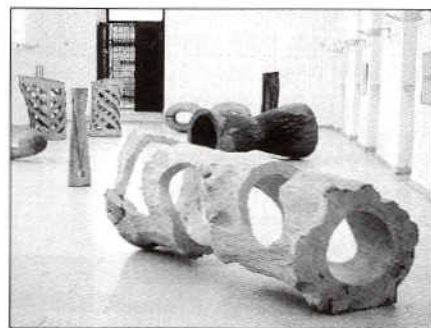
vým ročníkům závodů ze soukromých archivů i archivu Automotoklubu Jičín dokumentovaly průběh slavného závodu.

Zajímavá byla výstava z pobytu Blanky Novotné v africké Zambii **Africké hračky** a jejich výtvarné ztvárnění (6.9. - 6.10.). Současná lidová hračka, vyrobená z odpadu - drátu, dřevě, textilu, hlíny dokládá invenci a kreativitu tvůrců v prostředí nám zcela neznámém.

Od 16.10. do 2.11. měli návštěvníci možnost zhlédnout výstavu **Ohrožené královny noci**. Výstava vznikla ve spolupráci s Klubem ochrany dravců a sov a jejím cílem bylo

Indonézký Borobudur

Dřevěné objekty Čestmíra Sušky

Majolikové plastiky Vladimíra Groše

Současné hračky africké Zambie

seznámit veřejnost s biologií a ochranou našich nejběžnějších druhů sov. Zajímavým doplněním výstavy byla přednáška doplněná předvedením živého výra a sovy pálené.

Rok 2002 zakončíme výstavou **Hravé vánoce. Tradice a zvyky ve vánočním čase** (29.11 - 5.1.) se sdružením CECH a paní Jitkou Petříčkovou. Expozice budou doplněny tvůrčími dílnami: Martinskou, přástkovou, adventní, zvykoslovnou, věštebnou, pekařskou, betlémskou, stromčekovou, muzikantskou a novoročenkovou.

*Věra Šejnová
Foto: B. Jelínková*

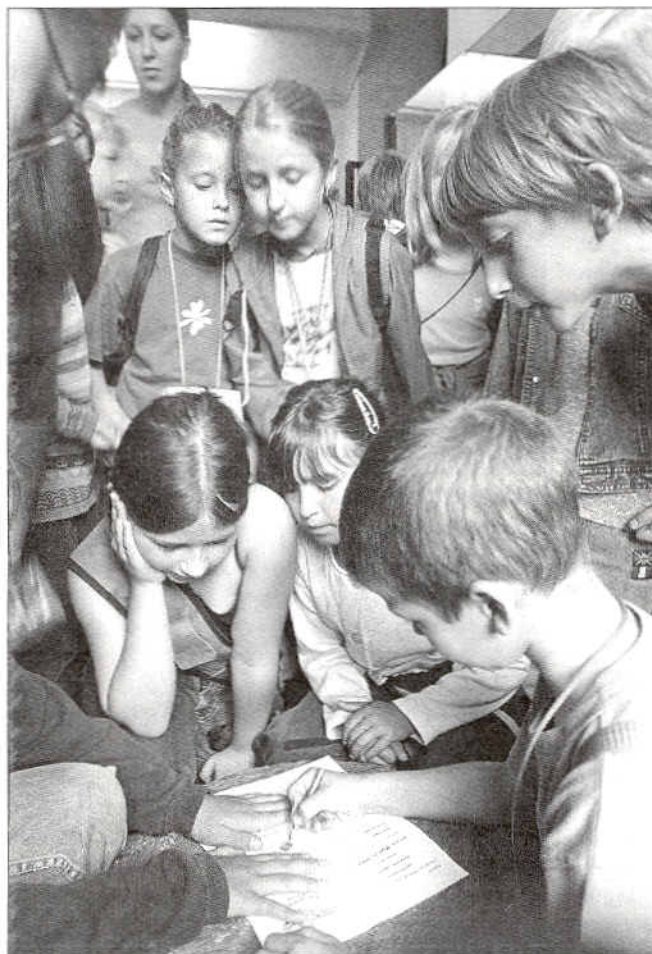
Nová expozice v jičínském muzeu

Jakápak změna. Návštěvník vstupující do jičínského muzea se musí do jisté míry ještě dnes vypořádat s nadějemi, které do něho vkládaly někdejší směrnice odboru kultury okresního národního výboru v Jičíně: že totiž po absolvování prohlídky opustí výstavní prostory občan poučený o historii celického okresu, a to od pravěku po příjezd osvobodujících tanků v roce 1945.

Po listopadu 1989 samozřejmě mnohé panely zmizely, tendence údaje byly opraveny, fotografie tanků v ulicích města byly doplněny o záběry z roku 1968. Ke změně pojetí ale nedošlo. Přísná linearita existuje dosud. Řada osmi na sebe navazujících sálů a v nich puntíkářsky chronologické řazení témat. Dovedli bychom si představit jistě razantnější změnu koncepce: výběr jen několika, pro Jičínsko však charakteristických témat, nové výstavní technologie, audio a videoprojekce atd., ale bez milionů na novou expozici a zároveň s vědomím, že ta stávající (vytvořená teprve roku 1988) obsahuje ve velké míře vlastně kvalitní prezentaci sbírek, jsme tento stav přijali za výchozí. Dokonce jsme se snažili z nucené situace udělat přednost. Celý náš problém a také obsah tohoto textu by se dal vyjádřit následující otázkou. Jak oživit klasickou, svým pojetím dnes spíše už zastaralou muzejní expozici, aby poskytovala nejen poučení, ale přinášela i mnohé podněty a možnost aktivního přístupu? Jde o příklad jednoho z možných řešení. Spočívá v drobných změnách, jejichž kompozice měla však úplně změnit celkový obraz.

Základem je tedy chronologicky pojatá vlastivědná expozice, ke které však existuje pět pomyslných klíčů, pět scénářů, jakým způsobem ji návštěvník chce vnímat a užívat. Na začátku uvedme, že první scénář představuje onu obvyklou muzejní návštěvu, prohlížení exponátů, čtení popisů. Návštěvník, který jej zvolí, není nucen přistoupit na jiné formy prezentace a nalezne expozici OMaG Jičín v klasickém muzejnickém provedení, srovnatelnou s jinými muzei. Druhý scénář je založen na interaktivních situacích, které jsou do vlastivědné expozice začleněny. Pro každý ze sálů byl vybrán charakteristický prvek,

komponované krajiny, v další místnosti věnované baroku a lidovému umění příst na kolovratu, v sále národního obrození pak schrátky loutkové divadlo atd. atd. Rodinný průvodce, který je

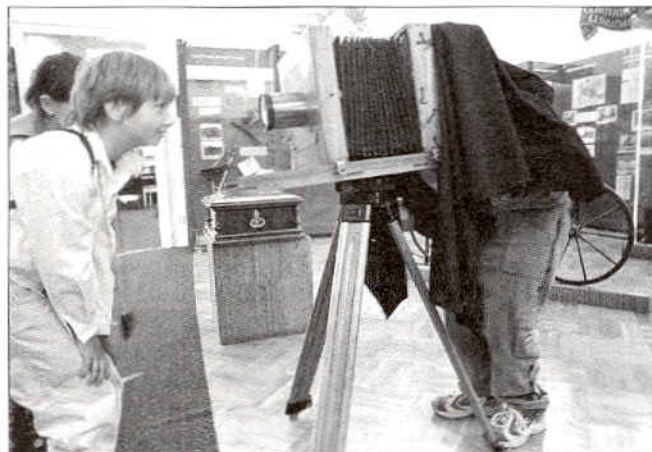

kteří je předmětem aktivity či herní situace. A tak v sále pravěku je možné tkát nebo mlít zrna v kamenném mlýnku, v sále středověku psát na skriptoriích, v následujícím sále hledat na modelu Jičínské kotliny správné postavení dominant Valdštejnovy

součásti vstupenky a základním vodítkem druhého scénáře, upozorňuje na nejzajímavější exponáty, ale samozřejmě i na tato interaktivní místa označená zvláštním symbolem. Zároveň vybízí návštěvníky, aby objevili v každé místnosti kopii historické

mince. Najdou-li ji, mohou si do průvodce přenést frotáž její obraz, a tak jim na konci vzniká vlastnoručně vyrobená (chronologická) sbírka otisků mincí od denáru Boleslava II., přes pražský groš, Valdštejnův tolar, teraziánskou grešli, krejcar na Národní divadlo, až po pětikorunu rakouskou a dvacetikorunu československou s profily císaře a TGM. Text průvodce se stává o to cennějším suvenýrem. Je potěšující, že mnozí návštěvníci, kteří procházejí expozici tradičně, se v polovině vrátí pro rodinného průvodce a hledají pak mince a oživená místa.

Za třetí scénář přístupu k informacím je možné považovat nově vybudovanou muzejní hernu a muzejní dílnu, do nichž byla chronologičnost expozice a návštěvního okruhu záměrně přenesena. V herně je například nabídnuta děvčatům stavebnice dámských oblečení osmi epoch. Je třeba sestavit z jednotlivých fragmentů úplný kostým odpovídající období osmi sálů. (Je ale také možné sestavit vtip a k barokní hlavě dát právě šaty a moderní rukávy.) Uprostřed místnosti je velká stavebnice, kde je možné postavit různé podoby jičínského náměstí (jak vypadalo před Valdštejnem, jak za něj, jak v jeho plánech a jak dnes) a na lamelovém panelu složit potřebnou předlohu podle historických pramenů. V herně také objevíte Skříň otázek. Jejich osm zásuvek obsahuje soubory nejrozumnějších předmětů vztahujících se k osmi sálům expozice. Každá zásuvka má být trochu překvapením a také otázkou. K zodpovězení je třeba použít poznatků získaných v expozici, nebo alespoň otevřít vedle stojící Skříň odpovědí. Je však dobře možné nabídnout hernu jako výchozí bod prohlídky, například rodinám s předškolními dětmi, nebo návštěvníkům, kteří u pokladny přiznávají pochybnosti, zda má vůbec smysl jít dnes do muzea atd. Třetím nárokem na oživení expozice - a současně čtvrtým scénářem - bylo rozvinutí tématu Albrechta z Valdštejna, zakladatele paláce, v němž se muzeum nachází,

který má pro historii regionu větší význam než jaký mu přisoudilo libreto expozice z roku 1988. Tento koncept vychází z herny. Návštěvníci jsou na posledním listu Skříně odpovědi uznale ocenění a zároveň upozorněni, že vévoda Valdštejn má na všech vyobrazeních v ruce hůl. A že mít takovou hůl, to je odznak moci, a kdo ji bude mít a bude s ní chodit po Valdštejnově paláci, tomu bude tenhle palác patřit víc než tomu, kdo takovou hůl nemá. - Úhrnem úsměvná nabídka dalšího a jiného vnímání expozice. Kdo v tuhle chvíli tedy ještě chce zůstat v muzeu, může si v dílně vyrobit hůlku ze stočeného papíru. A když se z herny vrátí k pokladně s hůlkou v ruce a nemá se k odchodu, to je jasné, to je vzácný návštěvník! To je něco, jako když přijde vévoda Valdštejn, a takovému návštěvníku je okamžitě propůjčen tajný plán Valdštejnova paláce. Majitel hůlky a plánu se vydává do různých částí expozice a podle mapy nachází tajné zámky, které nejdou odemknout ničím jiným než právě stočeným okrajem hůlky. Valdštejnova hůl je klíč. Někde ke spuštění hudby a připomenutí osudu Elišky Kateřiny Smřické a výbuchu na jičínském zámku, jinde k roz-

pohybování modelu planetární soustavy, kde se může pokusit o dosažení konjunkce Jupitera se Saturnem, postavení, v němž se narodil Albrecht z Valdštejna, k roztočení stroboskopu, přičemž se dostávají věže Valdštejnem založeného a nedokončeného kostela, a nakonec je jediným a opravdickým klíčem, kterým se otevírá tajná komnata. Ti nejzvědavější se ocitnou v osmibokém rizalitu, jakési pozorovatelně, odkud si mohou prohlédnout jičínské náměstí a Valdštejnovy stavby odtud dobře viditelné. Je nabíledni, že majitelé hůlek vnášejí patřičný rozruch mezi ortodoxní návštěvníky muzeí, navíc se pohybují zdánlivě nekoordinovaně prostorem, několikrát se vracejí na místa již navštívená, často se smějí, budiž zvědavost návštěvníků bez hůlek, kterým není dopřáno nahlédnout do nepřístupných míst, spustit tajné mechanismy a získat zatím nedostupné informace. Pátým ale nikoli posledním scénářem je nabídka zapůjčení detailně zpracovaného textu o příslušném období historie či textu o přírodě Jičínska, které jsou k dispozici v příslušných sálech vlastivědné expozice. Jsou určeny pro vážné zájemce, takřka badatelského zaměření, protože obsahují

kromě širších souvislostí informace, které muzejní prezentace není sto zachytit, dokonce i odkazy na prameny a odbornou literaturu.

Jičínské muzeum by nemohlo realizovat takovou proměnu toho, co se vlastně příliš nezměnilo, bez podpory řady partnerů. Městský úřad Jičín provedl potřebné stavební práce, Okresní úřad Jičín poskytl dotaci na kamerový systém a realizaci průvodců v jazykových mutacích. Nadace NROS podpořila vybavení muzejní dílny. Největší podporu těchto změn získalo muzeum v programu Brána muzea otevřená nadace Open Society Fund Praha, bez něhož by k uskutečnění tohoto projektu nemohlo dojít. Díky jeho grantům také vznikla a byla vybavena muzejní herna, došlo k vydání rodinného průvodce a tzv. průvodce pro uspěchaného návštěvníka. Ze všech spolupůrců vlastní realizace je třeba jmenovat Renatu a Martina Lhotákovy, jejichž výtvarná poetika se stala jednotícím prvkem pojetí. Všem partnerům i zaměstnancům muzea patří uznání a velký dík. Dodejme, že celková revitalizace předlistopadové ex-

pozice Okresního muzea a galerie Jičín, stála se vším všudy to jest i se vznikem a vybavením nových návštěvnických prostorů, stavebními úpravami, instalací nového bezpečnostního systému a s vydáním všech tiskových materiálů 959 656,- Kč.; přičemž investice do vzniku nových expozic bývají v řádu několika milionů. Výsledek nyní umožňuje kombinovat několikero přístupů k informacím, znalostem, dovednostem i zážitkům.

Výše uvedené není samozřejmě míněno jako recept. Jen zpráva o tom, jaký klíč k otevření muzea jsme zvolili v Jičíně a vyjádření přesvědčení, že nejdříve ho musíme hledat my muzejníci.

Poznámka:

Nová expozice OMaG Jičín je završením první etapy "MUZEUM HROU", jak ji formuluje strategie "MUZEUM HRY - Strategie muzea Jičín" z roku 1999. Druhá etapa spočívající v budování fondu, zřízení centra muzejní pedagogiky bude programově rozvíjena od r. 2003.

Jaromír Gottlieb

Foto: Pavel Charousek

Pozvánka na etologickou konferenci

S etologií (věda o chování živočichů a člověka) se měli návštěvníci muzea možnost seznámit již v loňském roce na třech přednáškách konaných v rámci Muzejní university. V příštím roce se Okresní muzeum a galerie v Jičíně stane jedním z pořadatelů 30. etologické konference, která je každoročně pořádána Českou a Slovenskou etologickou společností. Proběhne ve dnech 10. - 12. 4. 2003 a sjedou se na ní odborníci z různých oborů, aby si předali nové poznatky z této vědní disciplíny. Na přednáškách samozřejmě uvítáme i zájemce z řad veřejnosti nebo jičínských odborníků (např. veterinářů). Město Jičín jsme si pro dějiště 30. etologické konference nevybrali náhodou: Jičín a etologie má totiž jedno společné - prof. Madlafouska, který je nejen rodákem z Jičína, ale též zakládajícím členem Etologické společnosti. Náš dík patří Městskému úřadu v Jičíně, který nám poskytne zdarma Porotní sál.

Mgr. Petra Zíková, organizační výbor 30. etologické konference

Obsah 22. čísla

Fajstauerová, H.: Dějiny obce Dobrá Voda	1-7
Stejskal, J.: Dobrá Voda po 2. světové válce	7-8
Ulrychová, E.: Archeologické nálezy v Dobré Vodě	8-10
Linková, D.: Památky Dobré Vody	10-12
Kořínková, J.: Osobnosti Dobré Vody	12-13
Zíková, P.: Příroda	13
Zíková, P.: Z Kablíkovy sbírky ptactva	13
Linková, D.: Dobrá Voda z pohledu národopisu	14-15
Kracík, P.: Poustevník v Libosadě	16-17
Kořínková, J.: Buvova cikoriárna ve Vysokém Veselí	18
Fajstauerová, H.: K historii jičínských nevěstinců	19-20
Há: Jičín v roce 1902	20
Šejnová, V.: Ohlédnutí za výstavami	21
Gottlieb, J.: Nová expozice v jičínském muzeu	22-23

Novou jičínskou vánoční pohlednici autora J. Škopka zasílají s přáním všeho dobrého čtenářům MN muzejníci

KOBIT

S.R.O.

stroje pro údržbu a opravy silnic

Konecchlumská 1100

506 01 Jičín

Tel.: 493546411 - 30 • Fax: 493522974

E-mail: kobit@kobit.cz

ALFACZECH

ZAHRADNÍ TECHNIKA

ALFA CZECH, s.r.o.
Dělnická 368, 506 01 Jičín

tel./fax 493 524 765

493 524 777

gsm 607 505 257

724 035 920

e-mail: info@alfaczech.cz
www.alfaczech.cz

KNIHKUPECTVÍ * U PAŠKŮ *

Valdštejnovo nám. 61, 506 01 Jičín

zajišťuje prodej beletrie, naučné
a dětské literatury, časopisů, audio, video
a CD-ROM nosičů, reprodukcí obrazů,
grafik, uměleckých děl a pohlednic

Tel.: 493 532 267

BROKER COMPANY

zprostředkovatelská a obchodní činnost

Pojištění
a likvidace škod

Pod Lipami 893 • 506 01 Jičín
tel.: 493 533 844 • 603 545 905

Muzejní noviny vydává 2x ročně Okresní muzeum a galerie v Jičíně

Redakce: knihovna OMaG, Valdštejnovo nám. 1, 506 11 Jičín, tel./fax.: 493 532 204, IČO: 084549

K tisku připravily: J. Holá a J. Kořínková • grafická úprava: VOKO reklama • tisk: RK Tisk Jičín

Reg. č.: MK ČR E 11559 - Prosinec 2002